Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen

Onderzoek naar de verwachte extra kosten van gemeenten bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen in 2015 ten opzichte van enkelvoudige Provinciale Staten verkiezingen

Versie 1.0

11 september 2013

SIRA consulting

SIRA Consulting B.V.
Edisonbaan 14 G-1
3439 MN Nieuwegein

Telefoon: 030 - 602 49 00
Fax: 030 - 602 49 19
Web: www.siraconsulting.nl

Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen

Onderzoek naar de verwachte extra kosten van gemeenten bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen in 2015 ten opzichte van enkelvoudige Provinciale Staten verkiezingen

Rapportage versie 1.0

Nieuwegein, 11 september 2013

drs. Ing. P.M.H.H. Bex
drs. M.A. Bloemheuvel
drs. A.C. Beukers
mr. F.J.H. van Eck
mr. S.A. Prij

Versie	Datum	Status rapportage (aard van de wijziging)
0.1	2 september 2013	Concept eindrapport
0.2	4 september 2013	Tweede concept eindrapport (opmerkingen werkgroep verwerkt)
1.0	11 september 2013	Definitief eindrapport (opmerkingen werkgroep verwerkt)

Inhoudsopgave

Samenvatting

Inleiding

In het regeerakkoord is vastgelegd dat de Waterschapsverkiezingen plaatsvinden op de dag van de Provinciale Statenverkiezingen. Dit betekent gelijktijdige verkiezingen van provinciale staten én de waterschapsbesturen op 18 maart 2015. De Waterschapsverkiezingen vallen onder de Kieswet en niet meer onder de waterschapsregelgeving. Het Directoraat Generaal Ruimte en Water van het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft SIRA Consulting in juni 2013 opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de verwachte extra kosten van gemeenten bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen van 2015 ten opzichte van enkelvoudige Provinciale Statenverkiezingen. In dit onderzoek zijn de noodzakelijke gegevens verzameld voor 6 mogelijke uitvoeringsscenario's, te weten:

a. Uitgangspunt wetsvoorstel: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen van de stemmen vindt plaats op:
   1. het stembureau (uitgangspunt van het wetsvoorstel);
   2. een centrale locatie in de gemeente;
   3. een centrale locatie in het waterschap.
b. Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen van de stemmen vindt plaats op:
   4. het stembureau;
   5. een centrale locatie in de gemeente;
   6. een centrale locatie in het waterschap.

Voor ieder scenario is een gewogen gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bepaald. Tevens is per scenario een raming gemaakt van de verwachte totale extra kosten van gemeenten. Hierbij is het jaar 2013 als peiljaar gebruikt voor zowel de inventarisatie van de kosten, als het aantal kiesgerechtigden (13.316.082).

Werkwijze

De gegevens voor het onderzoek zijn verzameld door middel van brononderzoek en diepte-interviews. Voor het selecteren van de respondenten voor de diepte-interviews, is een steekproef getrokken uit 408 gemeenten. Dit heeft geresulteerd in interviews met deskundingen van 52 gemeenten. Om representatieve gegevens te verkrijgen zijn gemeenten geselecteerd op basis van (a) omvang en (b) het aantal inliggende waterschappen binnen de gemeentegrenzen. Tijdens de interviews met deskundigen is gezamenlijk een vragenformulier ingevuld om de kostenposten te inventariseren.

De resultaten van het brononderzoek en de interviews zijn verwerkt in een analysemodel. Hiermee is een raming gemaakt van de extra kosten van gecombineerde verkiezingen, evenals het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap.

Deze werkwijze is afgestemd met de werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, de Nederlandse Vereniging van Gemeenten, de Unie van Waterschappen, een waterschap en gemeenten. De Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken is vertegenwoordigd vanuit de deelname van gemeenten in de werkgroep. Bij de afronding van het onderzoek is aan de Werkgroep Middelen van de Unie van Waterschappen een presentatie gegeven waarbij inzicht is gegeven in de achtergrond en opbouw van de geïnventariseerde extra kosten van gemeenten.

Controle van de gegevens en uitbijters

Tijdens het onderzoek zijn op diverse ijkmomenten controles uitgevoerd met als doel de gegevens te controleren en te verifiëren op juistheid en volledigheid. De belangrijkste controlemomenten hebben plaatsgevonden:

- Tijdens de interviews met deskundigen van gemeenten. De verzamelde gegevens zijn gecontroleerd en geverifieerd op echtheid aan de hand van documenten, zoals facturen, begrotingen, besluiten, financiële overzichten, etc.
- Bij de terugkoppeling van de interviewresultaten met deskundigen van gemeenten. De geïnterviewde deskundigen hebben het ingevulde vragenformulier gecontroleerd op juistheid en volledigheid.
- Na de terugkoppeling door deskundigen van gemeenten. De resultaten van een gemeente zijn vergeleken met resultaten uit eerder gehouden interviews.
- Bij aanvang van de analyse van gegevens. Alle ingevulde vragenformulieren zijn gecontroleerd op juistheid en consistentie.

De interviews zijn op iteratieve wijze uitgevoerd. Dit betekent dat nieuwe inzichten die tijdens een interview ontstaan (a) zijn meegenomen naar een volgend interview en (b) zijn geverifieerd bij gemeenten waar reeds een interview heeft plaatsgevonden.

Voor het bepalen van uitbijters is gekeken naar de afwijking van de hoogte van de kostensoorten met het populatiegemiddelde. Bij een afwijking van meer dan 1 of 2 maal de standaarddeviatie van het populatiegemiddelde is bij de respondenten onderzocht welke verklaring hiervoor is. Op basis van de analyse en nader onderzoek is iedere respondent meegenomen in het onderzoek. Hiermee zijn alle verzamelde gegevens representatief gebleken voor het bepalen van het normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap.

Factoren die van invloed zijn op de extra kosten van gemeenten

De wijze waarop verkiezingen, en voor dit onderzoek de Waterschapsverkiezingen, worden georganiseerd verschilt per gemeente. Deze verschillen worden enerzijds veroorzaakt door (politieke) keuzes en anderzijds door specifieke eigenschappen van gemeenten. Voorbeelden van (politieke) keuzes zijn de inzet van het aantal medewerkers, de hoogte van de dagvergoedingen van stembureauleden en tellers, de kosten voor de catering, de keuze van een leverancier van stemborden, -bussen, -hokjes en –materialen, inhuur van externen voor training en opleiding, wijze van uitvoering, etc. Voorbeelden van specifieke eigenschappen van gemeenten die doorgaans niet beïnvloedbaar zijn, zijn het aantal kiesgerechtigden, het aantal waterschappen binnen de gemeentegrenzen, de geografische ligging, etc.

De combinatie van (politieke) keuzes en niet beïnvloedbare eigenschappen van gemeenten zorgt ervoor dat iedere gemeente verkiezingen op een bepaalde en unieke wijze organiseert. Dit is uiteindelijk bepalend voor de kosten en dus voor de samenstelling van de gewogen gemiddelde normbedragen per kiesgerechtigde van het waterschap van de diverse scenario's.

Gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap en de totale extra kosten

Voor de 6 mogelijke uitvoeringsscenario's is per scenario het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bepaald. Onderstaand zijn de scenario's weergegeven in volgorde van de hoogste extra kosten naar de laagste extra kosten van gemeenten.

- Scenario 2: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeachte het waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in de gemeente. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 26,8 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 2,02.

- Scenario 5: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in de gemeente. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 26,4 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,98.
- Scenario 1: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeachte het waterschap. Het tellen vindt plaats op het stembureau. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 25,1 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,88. Dit scenario betreft het uitgangspunt van het wetsvoorstel.
- Scenario 4: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op het stembureau. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 24,5 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,84.
- Scenario 3: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeachte het waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in het waterschap. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 23,3 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,75. Dit is exclusief de kosten van de waterschappen voor het tellen van de stemmen door het waterschap zelf. Er wordt aangenomen dat de totale extra kosten minimaal gelijk zijn aan die van scenario 2, waarbij wordt geteld op een centrale locatie in de gemeente.
- Scenario 6: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in het waterschap. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 22,9 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,72. Dit is exclusief de kosten van de waterschappen voor het tellen van de stemmen door het waterschap zelf. Er wordt aangenomen dat de totale extra kosten minimaal gelijk zijn aan die van scenario 5, waarbij wordt geteld op een centrale locatie in de gemeente.

Belangrijkste kostenposten

De hoogte van de extra kosten van gemeenten verschilt per scenario. Echter, de voornaamste kostenposten verschillen niet per scenario. In willekeurige volgorde zijn de top 3 extra kosten voor gemeenten:

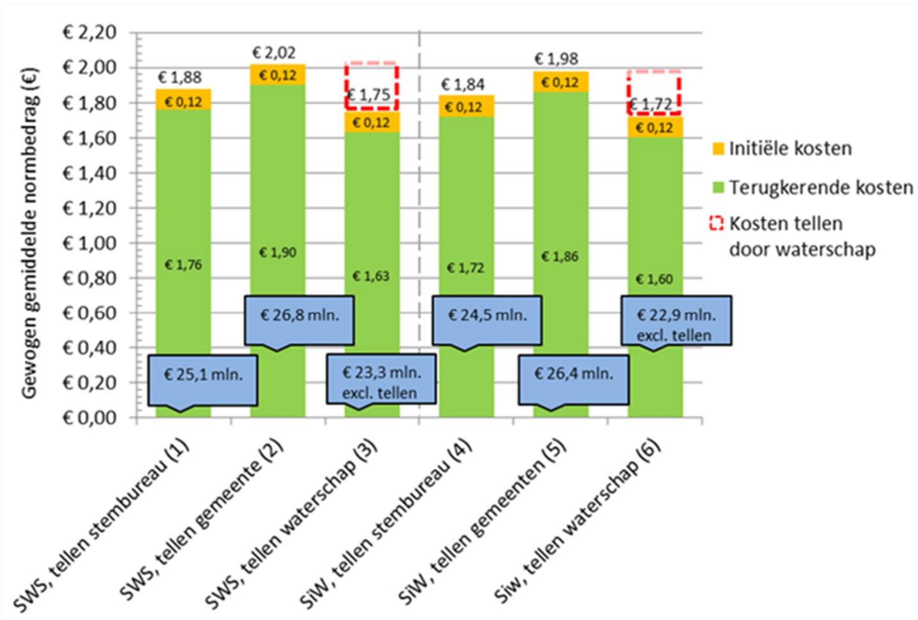
- Kosten voor Coördinatie/uitvoering verkiezingsdag. Hierbij gaat het om activiteiten en kosten op de verkiezingsdag zelf, zoals de kosten voor verzekering en vergoedingen voor stembureauleden en tellers, de kosten voor catering en de werkzaamheden ten behoeve van het tellen van de stemmen, opstellen en controleren van het proces-verbaal en de invoer van de resultaten in OSV.
- Productie- en drukkosten. Hierbij gaat het om werkzaamheden en out-of-pocketkosten voor onder meer het opstellen van gemeentelijke informatie bestemd voor de achterzijde van de kandidatenlijst (huis-aan-huisfolder), het controleren, aanpassen en afstemmen van diverse drukproeven en het laten drukken van kandidatenlijsten, (vervangende) stempassen en stemformulieren.
- Verzendkosten. Hierbij gaat het vooral om de portokosten voor het verzenden van het verkiezingsmateriaal aan de kiesgerechtigden, zoals kandidatenlijsten en stempassen. Het merendeel van de gemeenten geeft aan dat oproepkaarten apart worden verzonden. Tevens komt het voor dat gemeenten een aparte aanbesteding uitschrijven voor het verzenden van het verkiezingsmateriaal.

De omvang en daarmee de volgorde van de kostenposten verschilt per scenario.

Samenvattend

In de onderstaande figuur zijn de verwachte extra kosten van gemeenten en de gewogen gemiddelde normbedragen per scenario samengevat. De belangrijkste uitgangspunten waarop de kwantificering gebaseerd is zijn:

- De Delta benadering. Dit betekent dat in dit onderzoek alleen de extra kosten (in prijspeil 2013) voor het organiseren van de Waterschapsverkiezingen zijn geïnventariseerd ten opzichte van de enkelvoudige organisatie van de Provinciale Statenverkiezingen. Op basis van deze extra kosten (delta) is een gewogen gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bepaald.
- Het papieren stemproces, zoals dat naar verwachting in 2015 plaatsvindt.
- Het peiljaar 2013. Dit betekent dat is uitgegaan van 408 gemeenten en 13.316.082 kiesgerechtigden. De geïnventariseerde extra kosten zijn uitgedrukt in prijspeil 2013.

Figuur 1. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap per scenario[1].

Van belang hierbij is dat het gaat om de verwachte extra kosten van gemeenten. Dit betekent dat bij de scenario's waarbij er wordt geteld door het waterschap (scenario's 3 en 6), ook nog kosten worden gemaakt door het waterschap zelf. De kwantificering van deze kosten valt buiten de reikwijdte van dit onderzoek en zijn derhalve niet onderzocht. Op verzoek van de Unie van Waterschappen zijn deze kosten in de bovenstaande figuur bij benadering weergegeven. Deze benadering is gebaseerd op de scenario's waarbij het tellen plaatsvindt op een centrale locatie in de gemeente (scenario's 2 en 4), omdat hierbij ook sprake is van het transport van de stembussen naar een centrale locatie om te kunnen tellen. Naar verwachting zullen de kosten nog hoger zijn in verband met grotere reisafstanden (en dus hogere transportkosten) naar de centrale locatie van het waterschap.

[1] SWS betekent Stemmen in een Willekeurig Stembureau, ongeacht het waterschap. Dit betreft de scenario's 1, 2 en 3.
SiW betekent Stemmen op een stembureau In het eigen Waterschap. Dit betreft de scenario's 4, 5 en 6.

1 Inleiding

Achtergrond

In het regeerakkoord is vastgelegd dat de Waterschapsverkiezingen plaatsvinden op de dag van de Provinciale Statenverkiezingen[2]. Dit betekent gelijktijdige verkiezingen van provinciale staten én de waterschapsbesturen op 18 maart 2015. De Waterschapsverkiezingen vallen onder de Kieswet en niet meer onder de waterschapsregelgeving. Gemeenten zijn nu al verantwoordelijk voor de organisatie van de Provinciale Statenverkiezingen. In 2015 komen hier de Waterschapsverkiezingen bij. Door het uitvoeren van gecombineerde verkiezingen maken gemeenten meer kosten dan bij enkelvoudige verkiezingen. Deze extra kosten worden vergoed door de waterschappen. Een complicerende factor voor de organisatie van de waterschapsverkiezingen en daarmee de kosten, is dat de waterschapsgrenzen veelal niet gelijk zijn aan de gemeente- of provinciegrenzen. Kiezers kunnen bij de Provinciale Statenverkiezingen hun stem uitbrengen in elk stembureau binnen hun gemeente. Dat wordt naar verwachting organisatorisch lastiger in gemeenten die in meer dan één waterschapsgebied liggen. In 2015 zijn er naar verwachting 77 gemeenten waar 2 of 3 waterschapsgebieden samenkomen. Kiezers kunnen, als het wetsontwerp wordt gevolgd, in elk willekeurig stembureau in de gemeente stemmen voor 'hun' waterschap. Daarnaast zijn de kiesgerechtigden van de Waterschapsverkiezingen niet gelijk aan die van de Provinciale Statenverkiezingen.

Onderzoek

In opdracht van het Directoraat Generaal Ruimte en Water van het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) is onderzoek gedaan naar de verwachte extra kosten (in prijspeil 2013) van gemeenten bij de organisatie van de waterschapsverkiezingen van 2015 ten opzichte van enkelvoudige Provinciale Statenverkiezingen. Op basis van deze gegevens wordt voor 6 mogelijke uitvoeringsscenario's een berekening gemaakt van een normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap. In de voorliggende rapportage zijn de resultaten van het onderzoek 'Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen' weergegeven.

Werkwijze

Om inzicht te krijgen in de extra kosten van het organiseren van de Waterschapsverkiezingen is brononderzoek, praktijkonderzoek en verdiepingsonderzoek uitgevoerd. Tijdens het brononderzoek is een eerste inventarisatie gemaakt van de belangrijkste kostenposten van gemeenten. Deze kostenposten zijn tijdens diepte-interviews met deskundigen van 18 gemeenten geverifieerd, aangevuld en gekwantificeerd. De resultaten van het bron- en praktijkonderzoek zijn verwerkt in een analysemodel. Hiermee is een eerste berekening gemaakt van de extra kosten van gecombineerde verkiezingen. Deze kwantificering is nader onderbouwd door het uitvoeren van een verdiepingsonderzoek, waarin interviews met deskundigen van 34 gemeenten zijn gehouden. Een toelichting op de werkwijze is opgenomen in bijlage II.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de belangrijkste uitgangspunten die tijdens het onderzoek zijn gehanteerd. De onderzoekspopulatie 'gemeenten' en hun eigenschappen ten aanzien van verkiezingen zijn beschreven in hoofdstuk 3. Hierbij is tevens aangegeven hoe de informatie-uitvraag bij gemeenten heeft plaatsgevonden en welke controles op de gegevens zijn uitgevoerd. Hoofdstuk 4 beschrijft het verkiezingsproces. Hoofdstuk 5 beschrijft voor 6 scenario's de bevindingen ten aanzien van de te verwachten extra kosten voor gemeenten en het normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap. Hoofdstuk 6 bevat de belangrijkste conclusies van het onderzoek.

---

[2] Regeerakkoord VVD, PvdA, Bruggen slaan, 29 oktober 2012, p.40.

2 Uitgangspunten

Om de centrale onderzoeksvraag van het ministerie van I&M '*Wat zijn de verwachte extra kosten van gemeenten bij gecombineerde Provinciale- en Waterschapsverkiezingen in 2015 ten opzichte van enkelvoudige verkiezingen?*' te beantwoorden zijn onderstaande uitgangspunten voor het onderzoek gehanteerd.

2.1 Betrouwbaarheid en nauwkeurigheid

De bij gemeenten geïnventariseerde kosten zijn de basis voor het bepalen van het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap. Het is daarom belangrijk dat deze gegevens voldoende betrouwbaar en nauwkeurig zijn. In dit onderzoek is voor de hele onderzoekspopulatie een statistische betrouwbaarheid[3] van 90% en een nauwkeurigheid[4] van 10% gehanteerd. Daarnaast is rekening gehouden met de vertegenwoordiging van typische kenmerken van de onderzoekspopulatie, zoals het aantal waterschappen dat ligt binnen de gemeentegrenzen en de omvang van gemeenten op basis van het aantal inwoners. Bij de resultaten van het onderzoek is ook gecontroleerd of deze betrouwbaarheid en nauwkeurigheid zijn behaald. Een nadere onderbouwing van de steekproef is beschreven in paragraaf 3.1 en bijlage IV.

2.2 Inventarisatie van de extra kosten

Het inventariseren van de extra kosten is gebaseerd op de Delta-benadering

Het ontbreekt in Nederland aan een integraal overzicht van kosten die gemeenten maken bij het organiseren van verkiezingen. Omdat geen gebruik gemaakt kan worden van reeds beschikbare gegevens is in dit onderzoek de Delta-benadering toegepast. Bij de Delta-benadering wordt een vergelijking gemaakt tussen de huidige en de voorgenomen situatie, waarbij maatgevende verschillen tussen beiden in kaart worden gebracht. Door het nader onderzoeken van de maatgevende verschillen en deze te kwantificeren is het mogelijk om de verandering van kosten in kaart te brengen. Concreet betekent het dat in dit onderzoek alleen de extra kosten (in prijspeil 2013) voor het organiseren van de Waterschapsverkiezingen zijn geïnventariseerd ten opzichte van de enkelvoudige organisatie van de Provinciale Statenverkiezingen. Op basis van deze extra kosten (delta) is een gewogen gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bepaald.

Voor 6 scenario's wordt het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde bepaald

Het wetsvoorstel Aanpassing Waterschapsverkiezingen ligt op dit moment ter beoordeling bij de Tweede Kamer. De exacte wijze hoe gemeenten uitvoering moeten geven aan de wet is hiermee nog onduidelijk. Op verzoek van de opdrachtgever en de werkgroep is daarom voor 6 scenario's het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bepaald. Hierbij is tevens een raming gemaakt van de te verwachten extra kosten van gemeenten. De 6 scenario's worden gekenmerkt door:

---

[3] Betrouwbaarheid staat voor de kans dat een gemeten waarde representatief is voor de werkelijke waarde. Een betrouwbaarheid van 90% betekent dat bij het opnieuw meten van de variabelen in 90% van de gevallen een waarde binnen de standaarddeviatie wordt bevonden.

[4] Het begrip nauwkeurigheid wordt hier gebruikt in betekenis van de maximaal toegestane fout. De foutmarge wordt bepaald door de formule z (betrouwbaarheid) * standaarddeviatie / Wortel uit de steekproefomvang. Naarmate de spreiding van de gegevens groter wordt (en daarmee ook de standaarddeviatie) neemt de onnauwkeurigheid toe. Bij een nauwkeurigheid van 10% mag de berekende foutmarge niet meer dan 10% afwijken van het populatiegemiddelde.

- De locatie waar een stem wordt uitgebracht. Op grond van de kieswet hebben kiezers de mogelijkheid om in elk willekeurig stembureau binnen de gemeente hun stem uit te brengen. Het wetsvoorstel kent als uitgangspunt dat dit in het algemeen ook voor de Waterschapsverkiezingen geldt, ook als binnen een gemeente meerdere waterschappen zijn gelegen. Een variant op dit uitgangspunt is dat gestemd wordt in een willekeurig stembureau, voor zover dat binnen het eigen waterschap is gelegen.

  Het al dan niet stemmen in een ander waterschap binnen de gemeente geldt alleen voor die gemeenten waarbij 2 of meer waterschappen binnen de gemeentegrenzen liggen. Dit is van toepassing op 77 gemeenten, exclusief gemeenten die liggen in het per 1 januari 2014 uit een fusie ontstane waterschap 'Vechtstromen'.
- De wijze waarop het tellen van de stemmen wordt uitgevoerd. Na sluiting van het stembureau kan het tellen van de stemmen plaatsvinden: (1) conform de bepalingen van de Kieswet; in het stembureau, (2) indien de gemeente daartoe op grond van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming besluit; op een centrale plaats in de gemeente, of (3) zoals in het kader van de voorbereiding van het wetsvoorstel is geopperd; door het waterschap op een centrale plaats in het waterschap.

Bovenstaande uitgangspunten leiden ertoe dat in dit onderzoek onderscheid is gemaakt tussen de volgende scenario's:

a. Uitgangspunt wetsvoorstel: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen van de stemmen vindt plaats op:
   1. het stembureau (uitgangspunt van het wetsvoorstel);
   2. een centrale locatie in de gemeente;
   3. een centrale locatie in het waterschap.
b. Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen van de stemmen vindt plaats op:
   4. het stembureau;
   5. een centrale locatie in de gemeente;
   6. een centrale locatie in het waterschap.

Standaarden voor overheidstarieven en out-of-pocketkosten

Bij het identificeren van de kosten voor het organiseren van de Waterschapsverkiezingen is onderscheid gemaakt tussen interne en externe kosten. Bij interne kosten gaat het om de verwachte extra tijd van medewerkers van gemeenten bij de organisatie van de verkiezingen in 2015. Met behulp van schaalniveaus wordt deze tijd omgezet in meetbare financiële eenheden (€). Welke schaal van toepassing is, is afhankelijk van de medewerker die de werkzaamheden uitvoert. Om uniformiteit in schaalniveaus en onderliggende uurtarieven te garanderen is in overleg met de werkgroep gebruik gemaakt van de 'Handleiding Overheidstarieven 2013' van het ministerie van Financiën.

Naast interne tijd heeft een gemeente ook extra kosten voor de aanschaf of inhuur van externe bronnen. Voorbeelden van deze 'out-of-pocketkosten' zijn aanschafkosten van extra stembussen, -hokjes, en –materialen, drukwerk- en verzendkosten, de inhuur van trainers, etc.

2.3 Berekening van het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde

Het normbedrag is gebaseerd op het verwachte aantal kiesgerechtigden in 2013

Het aantal kiesgerechtigden verschilt per type verkiezing. Zo gelden voor de Provinciale Statenverkiezingen andere criteria dan bij de Waterschapsverkiezingen. Om te mogen stemmen voor de Waterschapsverkiezingen dient een kiesgerechtigde (a) 18 jaar of ouder te zijn en (b) legaal te wonen in een betreffend waterschap. De verplichting om in het bezit te zijn van de Nederlandse nationaliteit is, in tegenstelling tot de Provinciale verkiezingen, niet van toepassing voor de Waterschapsverkiezingen.

Om het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap te bepalen is uitgegaan van het aantal achttienjarigen of ouder per gemeente in 2013. Het gaat hierbij om in totaal 13.316.082 kiesgerechtigden[5]. Hierbij is geen rekening gehouden met het aantal mensen dat uitgesloten is van kiesrecht. Dit heeft geen effect op de onderzoeksresultaten omdat het hierbij gaat om een zeer gering aantal[6].

Kader 1. Het verwachte aantal kiesgerechtigden voor de Waterschapsverkiezingen in 2015.

> Om een inschatting te maken van het aantal kiesgerechtigden in 2015, is gebruik gemaakt van een trendanalyse. Met een trendanalyse wordt een voorspelling gedaan van het verloop van het aantal kiesgerechtigden voor de jaren 2014 en 2015, waarbij er rekening mee wordt gehouden dat per jaar het aantal kiesgerechtigden kan toe- of afnemen. Voor dit onderzoek is per gemeente het aantal kiesgerechtigden vanaf 2010 tot 2013 bepaald. Met behulp van deze aantallen is vervolgens de trend van het aantal kiesgerechtigden per gemeente bepaald voor de jaren 2014 en 2015. Het totaal aantal kiesgerechtigden voor 2015 is hiermee geraamd op 13,5 miljoen en is gebaseerd op 408 gemeenten in 2013.

In de onderstaande tabel is de raming van het aantal kiesgerechtigden per 2013 verdeeld over (a) de omvang van gemeenten op basis van het aantal inwoners en (b) of er sprake is van 1 of meer waterschappen binnen de gemeentegrenzen.

Tabel 1. Het geraamde aantal kiesgerechtigden voor de Waterschapsverkiezingen per 2013, verdeeld naar omvang van gemeenten op basis van het aantal inwoners en het aantal waterschappen binnen de gemeentegrenzen.

	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	**Totaal**
1 Waterschap	2.017.224	3.156.898	1.835.210	2.050.421	400.992	**9.460.745**
> 1 Waterschap	372.429	687.349	721.778	666.386	1.407.395	**3.855.337**
Totaal	**2.389.653**	**3.844.247**	**2.556.988**	**2.716.807**	**1.808.387**	**13.316.082**

[5] Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

[6] Een rechter kan bij bepaalde delicten een gedetineerde uitsluiten van het kiesrecht. Dit is een bijzondere maatregel bij de opgelegde straf. In de praktijk wordt deze maatregel niet vaak opgelegd. Tot voor kort waren ook personen die onder curatele staan wegens een geestelijke stoornis uitgesloten van het kiesrecht. Maar door een wijziging van de Grondwet hebben zij sinds de Europese verkiezingen van juni 2009 het recht om te stemmen.

Kostenposten en de afschrijving van bedrijfsmiddelen

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is samengesteld uit diverse kostenposten van gemeenten bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen. Deze kostenposten zijn in eerste instantie geïnventariseerd in het brononderzoek en vervolgens tijdens interviews met deskundigen van gemeenten geverifieerd, aangevuld en gekwantificeerd. Bij de inventarisatie van de kostenposten en het bepalen van het normbedrag, is onderscheid gemaakt tussen initiële en terugkerende kosten. De kosten zijn uitgedrukt in prijspeil 2013 en zijn exclusief BTW.

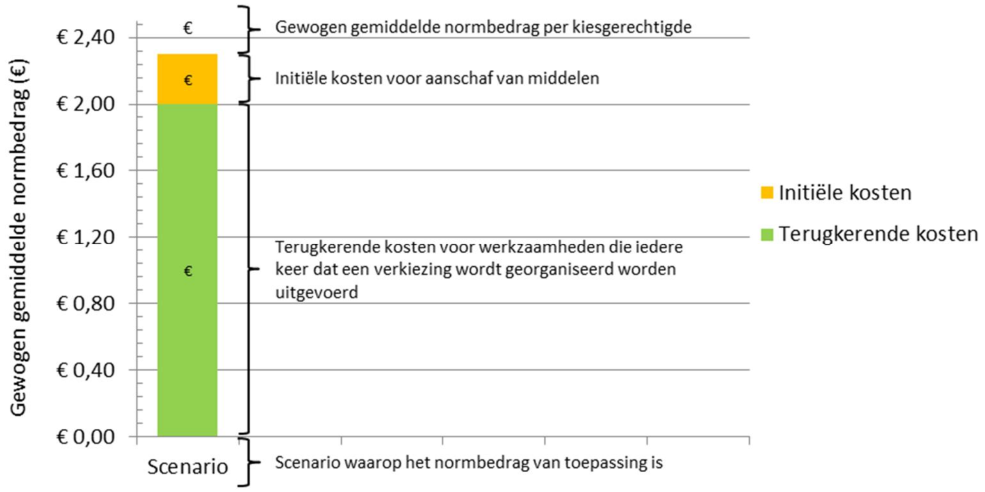
- Initiële kosten zijn de eenmalige extra kosten voor het organiseren van de Waterschapsverkiezingen. Bij het bepalen van het normbedrag is rekening gehouden met een afschrijvingstermijn van 12 jaar op 'duurzame bedrijfsmiddelen'[7]. In dit onderzoek is afschrijving van toepassing op de volgende bedrijfsmiddelen:
  - De aanschaf van stemborden.
  - De aanschaf van stemhokjes.
  - De aanschaf van stembussen.
  - De aanschaf van software en hardware.
  - De aanschaf van materialen voor training en opleiding.

  Bij de afschrijving is rekening gehouden met het feit dat verkiezingen gemiddeld één keer in de vier jaar plaatsvinden.
- Terugkerende kosten zijn de extra kosten die bij iedere verkiezingen terugkomen. Voorbeelden hiervan zijn het aanpassen van draaiboeken, werven van stembureauleden en tellers, drukken van stempassen, het op- en afbouwen van stembureaus, etc. Op dit type kosten is geen afschrijving van toepassing.

Bij de raming van de extra kosten voor gemeenten is ervan uitgegaan dat gemeenten de 'duurzame bedrijfsmiddelen' financieren vanuit een lening. Voor het bepalen van de rentelasten is uitgegaan van een rentepercentage van 3%. In dit onderzoek zijn de rentelasten doorberekend voor de aanschaf van stemborden, -hokjes, - bussen- en materialen. Veelal is de aanschaf van 'duurzame bedrijfsmiddelen' onderdeel van een grotere lening van gemeenten.

Per scenario is het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bepaald. Het normbedrag is samengesteld conform de bovenstaande beschrijving van initiële en terugkerende kosten. In de onderstaande figuur is deze samenstelling nader geïllustreerd.

[7] Bron: Belastingdienst. In principe wordt uitgegaan van een standaard afschrijvingstermijn van 10 jaar. Op verzoek van de werkgroep is uitgegaan van een afschrijvingstermijn van 12 jaar.

Figuur 2. Illustratie van de samenstelling van het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde.

In bijlage III is een overzicht van de kostenposten opgenomen, waarbij tevens wordt aangegeven op welke kostenposten afschrijving van toepassing is.

Berekening gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap

Om het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap te bepalen is in overleg met de werkgroep de onderstaande formule tot stand gekomen. Elementen van deze formule zijn het verwachte aantal kiesgerechtigden in 2013 (zie tabel 1) en de te verwachten extra kosten van gemeenten bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen in 2015. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen initiële en terugkerende kosten (zie figuur 2). De formule is als volgt:

$$NB = \frac{\sum^{nc}\left(\sum^{ngc}\left(\frac{TKI_{gc} * AT + TKT_{gc}}{KG_{gc}}\right)/R_c * KG_c\right)}{KG_{2013}}$$

- NB = het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap in 2015.
- Σ_{nc} = de som van de normbedragen van alle onderzochte categorieën.
- Σ_{ngc} = de som van de gemiddelde normbedragen per gemeente, binnen een categorie.
- TKI_{gc} = de totale initiële kosten, per gemeente, binnen een categorie, inclusief rentekosten
- AT = de afschrijvingstermijn van materiele producten, zoals stembussen- en hokjes (4/12).
- TKT_{gc} = de totale terugkerende kosten, per gemeente, binnen een categorie.
- KG_{gc} = het aantal kiesgerechtigden per gemeente, binnen een categorie.
- R_c = het aantal respondenten ‘gemeenten’ binnen een categorie.
- KG_c = het totaal aantal kiesgerechtigden binnen een categorie.
- KG_{2013} = het geschatte totaal aantal kiesgerechtigden voor de Waterschapsverkiezingen in 2013.

3 Opbouw van de informatie-uitvraag bij gemeenten

3.1 Bepalen van de steekproef

Omvang van de populatie

Uitgangspunt voor het bepalen van de steekproef zijn de 408 Nederlandse gemeenten in 2013[8]. In overleg met de werkgroep is besloten om geen rekening te houden met nog te fuseren gemeenten en waterschappen vanaf 2015. Dit betekent bijvoorbeeld dat 10 gemeenten die enkel binnen het waterschap 'Regge en Dinkel' en 'Velt en Vecht' liggen ook onderdeel uitmaken van de onderzoekspopulatie. Deze gemeenten vallen per 1 januari 2014 geheel onder het uit een fusie ontstane waterschap 'Vechtstromen' en organiseren in 2015 geen Waterschapsverkiezingen[9]. De reden om alle gemeenten mee te nemen in de steekproef is gelegen in het feit dat de resultaten van het onderzoek de basis vormen voor de vergoeding die waterschappen bij iedere volgende verkiezing vergoeden aan gemeenten.

Vaststellen van de steekproefomvang

De omvang van de steekproef die in het onderzoek wordt genomen om tot representatieve gegevens te komen, is vastgesteld op 58 gemeenten. Dit aantal is bepaald uitgaande van de onderzoekspopulatie van 408 gemeenten, een betrouwbaarheid van 90% en een nauwkeurigheid van 10%. In onderstaand tekstkader is de berekening van de steekproefomvang uitgelegd.

Kader 2. Beschrijving steekproefbepaling.

Voor het bepalen van de steekproefomvang is gebruik gemaakt van de volgende formule:

$$\frac{N \times z^2 \times p(1-p)}{z^2 \times p(1-p) + (N-1) \times F^2} = \leq n$$

Voor de berekening van de benodigde respons zijn de volgende gegevens nodig:

- N = de grootte van de populatie. Dit betreft 408 gemeenten.
- z = de standaardafwijking bij een bepaald betrouwbaarheidspercentage. Dit is 1,65 bij 90% betrouwbaarheid. Deze waarde is gebruikt bij het berekenen van de steekproefomvang.
- p = de spreiding, ofwel de kans dat iemand een bepaald antwoord geeft. De standaardwaarde hiervoor is 50%.
- F = de foutmarge of de nauwkeurigheid. In het onderzoek is hierbij uitgegaan van een nauwkeurigheidspercentage van 10%.
- n = het resultaat van de berekening en geeft het aantal benodigde respondenten oftewel de minimale benodigde respons. In dit geval 58 gemeenten.

---

[8] Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

[9] Het gaat hierbij om de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Tubbergen, Twenterand en Wierden. Deze gemeenten liggen enkel in Velt en Vecht en/of Regge en Dinkel.

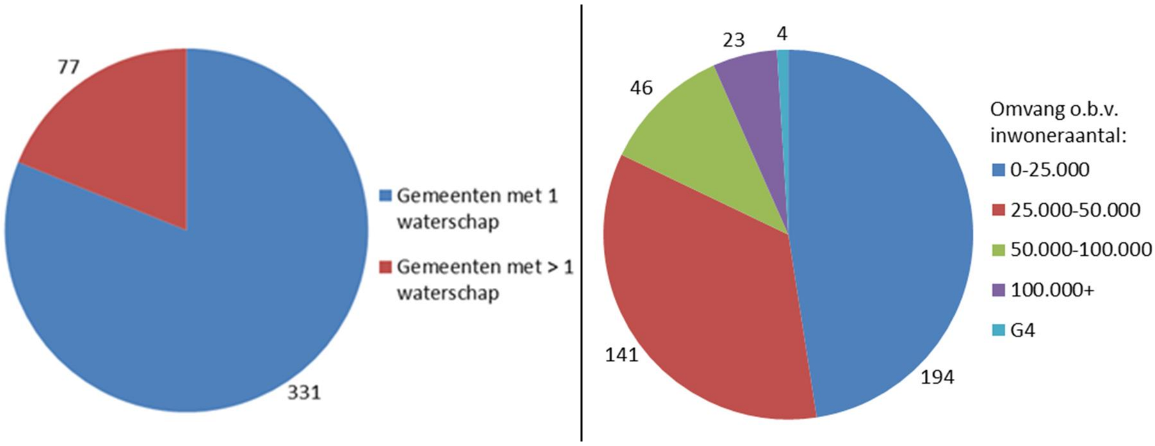
3.2 Selecteren van representatieve gemeenten

Eigenschappen van de onderzoekspopulatie

Bij het selecteren van de 58 gemeenten is rekening gehouden met een tweetal eigenschappen van gemeenten die van invloed zijn op de complexiteit van de organisatie van de Waterschapsverkiezingen. Het gaat hierbij om:

- Het aantal inliggende waterschappen binnen de gemeentegrenzen: Bij 331 gemeenten is sprake van 1 waterschap binnen de gemeentegrenzen en bij 77 gemeenten is sprake van 2 of 3 waterschappen binnen de gemeentegrenzen. Voor gemeenten met meerdere waterschappen betekent het dat zij voor de ingelegen waterschappen de Waterschapsverkiezingen organiseren. In geval van buitensporige consequenties kunnen, op grond van het wetsvoorstel, gemeenten met meerdere waterschappen gebruik maken van een uitzonderingsclausule, waarin zij afwijken van het uitgangspunt stemmen in een willekeurig stembureau. Dit speelt vooral indien een klein gedeelte van een waterschap is gelegen in een gemeente met absoluut of relatief weinig kiezers. Volgens de wet kan het een te grote belasting voor de uitvoering zijn om in die gevallen te verwachten dat in alle stembureaus stembiljetten van de betreffende waterschappen zijn. Bovendien kan bij een beperkt aantal kiezers het stemgeheim in gevaar komen.
- De omvang: De omvang van gemeenten is bepaald aan de hand van het aantal inwoners[10]. Het merendeel van de gemeenten (194) heeft tot 25.000 inwoners en behoort hiermee tot de kleine gemeenten van Nederland. Op verzoek van de werkgroep zijn de G4-gemeenten als aparte categorie in zijn geheel meegenomen in dit onderzoek.

In de onderstaande figuur zijn de eigenschappen van gemeenten nader geïllustreerd.

Figuur 3. Illustratie van het aantal waterschappen binnen gemeenten en de omvang van gemeenten.

Het complete overzicht met gemeenten, het aantal inliggende waterschappen binnen een gemeente en de omvang op basis van het aantal inwoners is opgenomen in bijlage V.

[10] Het aantal gemeenten en inwoners is gebaseerd op de peildatum 1 januari 2013. Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Spreiding van de respondenten in de steekproef naar aantal waterschappen en omvang

Om een representatief gewogen gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap te bepalen is het van belang om de respondenten evenredig te spreiden naar de eigenschappen van (a) de omvang van gemeenten op basis van het aantal inwoners en (b) het aantal inliggende waterschappen binnen de gemeentegrenzen. Gezien het gering aantal gemeenten (11) met 3 waterschappen binnen de gemeentegrenzen is in overleg met de werkgroep besloten om gemeenten met 2 of 3 waterschappen als één categorie te zien. Van de steekproefomvang van 58 gemeenten hebben in de periode juli en augustus 2013 52 gemeenten deelgenomen aan het onderzoek[11]. Het verminderde aantal deelnemende gemeenten heeft geen invloed op de betrouwbaarheid en representativiteit van de onderzoeksresultaten, omdat bij de selectie van gemeenten rekening is gehouden met de eigenschappen (a) omvang en (b) aantal waterschappen. Hierdoor is gewaarborgd dat iedere categorie voldoende vertegenwoordigende gemeenten bevat. In de onderstaande tabel is deze indeling nader weergegeven, waarbij tussen haakjes het aantal gemeenten behorende bij de steekproefomvang is aangegeven.

Tabel 2. Het aantal deelnemende gemeenten in relatie tot de steekproefomvang, verdeeld naar omvang van gemeenten op basis van het aantal inwoners en het aantal waterschappen binnen de gemeentegrenzen.

	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	**Totaal**
1 Waterschap	10 (11)	6 (8)	2 (3)	3 (2)	1 (1)	**22 (25)**
> 1 Waterschap	8 (9)	9 (10)	7 (8)	3 (3)	3 (3)	**30 (33)**
Totaal	**18 (20)**	**15 (18)**	**9 (11)**	**6 (5)**	**4 (4)**	**52 (58)**

In overleg met de opdrachtgever en de werkgroep zijn gemeenten geselecteerd en uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek. De indeling van gemeenten in tabel 2 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- De selectie van gemeenten dient evenredig verdeeld te zijn over de omvangscategorieën van gemeenten. Gezien de aard en omvang hebben alle G4-gemeenten deelgenomen aan het onderzoek.
- De complexiteit van de organisatie van de Waterschapsverkiezingen neemt toe naarmate er meerdere waterschappen binnen de gemeentegrenzen liggen. Bij het selecteren van gemeenten ligt de nadruk op gemeenten met meerdere waterschappen binnen de gemeentegrenzen:
  - In totaal hebben 22 van de 331 gemeenten met 1 waterschap deelgenomen aan het onderzoek. Dit is 7% van de subpopulatie.
  - In totaal hebben 23 van de 66 gemeenten met 2 waterschappen deelgenomen aan het onderzoek. Dit is 35% van de subpopulatie.
  - In totaal hebben 7 van de 11 gemeenten met 3 waterschappen deelgenomen aan het onderzoek. Dit is 64% van de subpopulatie.

  Van de gemeenten met meerdere waterschappen binnen de gemeentegrenzen heeft 39% deelgenomen aan het onderzoek. Dit is de som van 23 gemeenten met 2 waterschappen en 7 gemeenten met 3 waterschappen binnen de gemeentegrenzen.

  De 52 betrokken gemeenten organiseren de Waterschapsverkiezingen voor 3,7 miljoen kiesgerechtigden. Dit is 28% van het totaal aantal kiesgerechtigden per 1 januari 2013 (13,3 miljoen).

[11] Het onderzoek is uitgevoerd in de zomerperiode van 2013. Omdat in deze periode een groot aantal deskundigen van gemeenten afwezig was als gevolg van de zomervakantie, is het niet haalbaar gebleken 58 gemeenten te betrekken bij dit onderzoek.

Geografische spreiding van de respondenten in de steekproef

In de onderstaande figuur is de geografische spreiding weergegeven van de gemeenten die gegevens hebben aangeleverd voor dit onderzoek. Uit de figuur blijkt dat gemeenten in de steekproef over heel Nederland zijn verdeeld. De onderzoeksgegevens van de respondenten zijn anoniem verwerkt in de eindresultaten van dit onderzoek.

Figuur 4. Weergave van de gemeenten in de steekproef, inclusief de geografische spreiding.

3.3 Controleren en verwerken onderzoeksgegevens

Uitbijters[12]

Voor het bepalen van uitbijters is gekeken naar de afwijking van de hoogte van de kostensoorten met het populatiegemiddelde. Andere mogelijke analyses om uitbijters te identificeren bleken weinig variatie te geven en daarmee niet bruikbaar.

Bij een afwijking van 1 of 2 maal de standaarddeviatie van het populatiegemiddelde is bij de respondenten onderzocht welke verklaring hiervoor bestaat. Indien daar een afdoende verklaring voor blijkt te zijn, dan is aangenomen dat dit een eigenschap is van de populatie. In een dergelijk geval wordt verondersteld dat de afwijking niet wordt veroorzaakt door onjuiste opgave van gegevens. Deze gegevens zijn dan ook niet als uitbijter aangeduid.

Een voorbeeld van een oorzaak van een uitbijter is het beperkt aantal kiesgerechtigden in een gemeente. Een gemeente met deze eigenschap heeft, in vergelijking met gemeenten met vergelijkbare kosten maar met meer kiesgerechtigden, een hoger gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde. Een dergelijk eigenschap is verklaarbaar en daarom geen reden om aan te merken als uitbijter. Op basis van de analyse van de verzamelde onderzoeksgegevens, zijn bij 2 gemeenten uitbijters geconstateerd met een afwijking van twee keer de standaarddeviatie. Nader onderzoek wijst uit dat elke uitbijter direct aanwijsbare redenen bevat, die tevens als eigenschap van de betreffende gemeente kunnen worden beschouwd. Op basis van de analyse en nader onderzoek is iedere respondent meegenomen in het onderzoek. Hiermee zijn alle verzamelde gegevens representatief gebleken voor het bepalen van het normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap.

Controle van de gegevens

Voor het bepalen van het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is het essentieel dat de onderzoeksresultaten betrouwbaar zijn en dat deze zijn gecontroleerd en geverifieerd op juistheid en volledigheid. Het controleren en verifiëren van de verzamelde gegevens heeft tijdens het onderzoek op diverse momenten plaatsgevonden:

- Tijdens de interviews met deskundigen van 52 gemeenten zijn de verzamelde gegevens waar mogelijk gecontroleerd en geverifieerd op echtheid. Per kostenpost is nagegaan of de opgegeven extra kosten onderbouwd konden worden met documenten, zoals facturen, begrotingen, besluiten, financiële overzichten, etc. Daarnaast is tijdens interviews een vergelijking getrokken met verzamelde gegevens afkomstig uit eerdere interviews bij andere gemeenten. Hierbij is het principe van 'omgekeerde bewijslast' gehanteerd, waarbij de geïnterviewde waar mogelijk de aangeleverde gegevens moet onderbouwen, verantwoorden en beargumenteren.
- Tijdens het interview zijn de gegevens door SIRA Consulting verwerkt in het vragenformulier (zie bijlage VI). Na afloop van het interview is het vragenformulier per e-mail teruggekoppeld aan de geïnterviewde van de gemeente met het verzoek deze te controleren op juistheid en volledigheid. Indien nodig zijn hierbij aanvullende vragen gesteld om de juistheid te controleren.
- Nadat de terugkoppeling op het vragenformulier door de gemeente heeft plaatsgevonden, heeft wederom een vergelijking van de gegevens plaatsgevonden op basis van reeds verzamelde gegevens uit eerdere uitgevoerde interviews met deskundigen van gemeenten. Indien nodig zijn aanvullende vragen gesteld om nog ontbrekende gegevens te achterhalen of de juistheid van gegevens te controleren.

[12] Een uitbijter is een waarde die duidelijk van de andere waarden afwijkt zonder direct aanwijsbare reden.

- Bij aanvang van de analyse van de verzamelde gegevens zijn alle vragenformulieren nogmaals gecontroleerd om te bepalen of de vragenformulieren juist en consistent zijn ingevuld. Deze controles hebben ertoe geleid dat bij enkele gemeenten aanvullende vragen zijn gesteld om eventuele fouten te herstellen en onduidelijkheden te verhelderen.

Naast de hierboven beschreven controleslagen van de verzamelde gegevens, zijn de interviews op iteratieve wijze uitgevoerd. Dit betekent dat nieuwe inzichten die tijdens een interview ontstaan (a) zijn meegenomen naar een volgend interview en (b) zijn geverifieerd bij gemeenten waar reeds een interview heeft plaatsgevonden. In het laatste geval is contact opgenomen met de gemeente om de nieuwe inzichten te bespreken en de benodigde gegevens te verzamelen.

Extrapolatie

Voor het bepalen van het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is een extrapolatie uitgevoerd op basis van de verzamelde onderzoeksgegevens verkregen door interviews met deskundigen van 52 gemeenten. Voor het uitvoeren van de extrapolatie is de volgende werkwijze gehanteerd:

- De totale steekproef bestaat uit 52 gemeenten die zijn verdeeld over 10 subpopulaties. Per subpopulatie zijn de volgende eigenschappen van gemeenten in de nadere analyse meegenomen:
  - Het aantal waterschappen per gemeente. Zoals in paragraaf 3.2 beschreven zijn er 331 gemeenten met 1 waterschap en 77 gemeenten met meerdere waterschappen.
  - De indeling van gemeenten naar omvang op basis van het aantal inwoners. Dit zijn in totaal 5 omvangscategorieën.

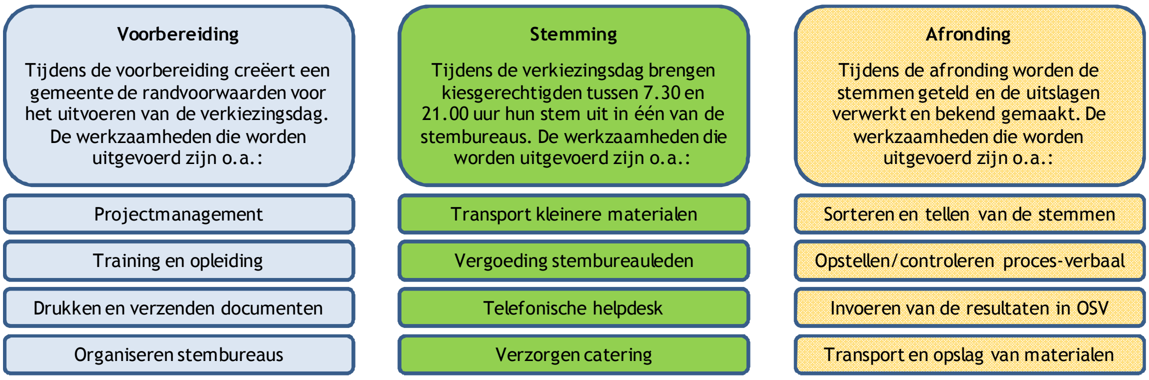
  Omdat de eigenschappen van de gemeenten per subpopulatie verschillen, moet de extrapolatie ook per subpopulatie worden uitgevoerd. Dit betekent dat voor het berekenen van de resultaten voor de gehele populatie eerst het resultaat per subpopulatie wordt geëxtrapoleerd en daarna wordt opgeteld.

- De resultaten van de G4-gemeenten zijn niet geëxtrapoleerd, omdat alle gemeenten van de G4 hebben deelgenomen aan het onderzoek. Voor deze subcategorie geldt een informatie-uitvraag van 100%.

4 Beschrijving van het verkiezingsproces

Bij het organiseren van verkiezingen voeren gemeenten een groot aantal verschillende werkzaamheden uit. Deze werkzaamheden kosten gemeenten tijd en geld. Om de extra kosten voor het organiseren van de Waterschapsverkiezingen in kaart te brengen, is geïnventariseerd welke werkzaamheden een gemeente extra uitvoert voor het organiseren van de Waterschapsverkiezingen, aanvullend op het organiseren van de Provinciale Statenverkiezingen.

Om deze extra werkzaamheden te inventariseren, zijn interviews uitgevoerd met deskundigen van gemeenten. Uit de interviews blijkt dat de werkzaamheden van het verkiezingsproces zijn te onderscheiden in drie hoofdstappen, te weten de voorbereiding, de stemming op de verkiezingsdag en de afronding. De interviews zijn uitgevoerd aan de hand van een vragenformulier waarin alle werkzaamheden die een gemeente uitvoert op detailniveau zijn geïnventariseerd. Het verkiezingsproces is in onderstaand figuur nader weergegeven.

Figuur 5. Schematische weergave van het verkiezingsproces.

Voorbereiding

Bij de voorbereidingen van de verkiezingen voert de gemeente diverse werkzaamheden uit die zijn te kwalificeren als projectmanagement. Het gaat hierbij onder andere om het betrekken van medewerkers en stembureauleden, het aanpassen van draaiboeken, het organiseren en houden van vergaderingen en het opstellen van voorlichtingsmateriaal aan kiesgerechtigden. Om de juiste kiesgerechtigden te selecteren treft de gemeente voorzieningen betreffende de GBA en stemsystemen en verkiezingssoftware.

Om te zorgen dat de stembureauleden over voldoende kennis en vaardigheden beschikken wordt verplicht een opleiding gegeven. In de voorbereiding van die opleiding wordt instructiemateriaal opgesteld, aangepast of aangeschaft. De opleiding aan de stembureauleden wordt dikwijls verzorgd door de gemeente zelf. Er zijn ook gemeenten die hiervoor een externe trainer aanstellen.

De gemeente informeert de kiesgerechtigden over de naderende verkiezingen door het verzorgen van voorlichtingsmateriaal, stempassen en de huis-aan-huisfolder. Het drukwerk wordt in zijn geheel uitbesteed. Wel is controle van de drukproeven en afstemming met de drukker vereist. Het bezorgen van stempassen en kandidatenlijsten wordt uitbesteed aan diverse postpartijen, zoals PostNL, Sandd, VSP, etc. Soms is de postbezorging onderdeel van reeds afgesloten contracten en soms worden nieuwe contracten speciaal voor de verkiezingen afgesloten.

Om kiesgerechtigden hun stem te laten uitbrengen, dienen voldoende stemlocaties beschikbaar te zijn met voldoende stemhokjes-, -bussen en –materialen. De medewerkers van de buitendienst verzorgen de op- en afbouw van het stembureau. Deze medewerkers verzorgen tevens de aan- en afvoer van grote(re) materialen, zoals stemhokjes- en bussen. De kleinere materialen worden vaak door de stembureauleden verzorgd.

Om de verkiezingen aan te kondigen worden stemborden gekocht, gehuurd of zelf gemaakt. Op deze stemborden hebben de verkiezingspartijen de mogelijkheid om hun publiciteit te verzorgen.

Stemming

Vanaf het moment dat de stembureaus hun deuren openen tot het moment van sluiting, kunnen kiesgerechtigden hun stem uitbrengen. Zoals toegelicht in hoofdstuk 2, gelden voor de locatie van stemmen twee scenario's. Ongeacht het gevolgde scenario, moeten op ieder stembureau minimaal drie stembureauleden aanwezig zijn. Sommige gemeenten werken met twee ploegen van stembureauleden. Andere gemeenten werken met één ploeg van vier of meer stembureauleden, waarbij de stembureauleden afwisselend pauzeren. De centrale taak van de stembureauleden is het zorgen voor een ordelijk verloop van de verkiezingsdag. De stembureauleden ontvangen van de gemeente dikwijls een vergoeding. Daarnaast zorgt het merendeel van de gemeenten gedurende de verkiezingsdag voor de catering.

Afronding

Nadat de stembureaus hun deuren hebben gesloten, worden de stemmen geteld en de resultaten bekendgemaakt. Zoals toegelicht in hoofdstuk 2, gelden voor het tellen van de stemmen drie scenario's.

Bij het tellen van de stemmen op de stembureaus, wordt veelal geteld door de stembureauleden, eventueel aangevuld met extra tellers. De voorzitter van het stembureau verwerkt de resultaten van de telling in een proces-verbaal en brengt dit naar een centrale locatie in de gemeente. De gemeente controleert daar het proces-verbaal en voert de resultaten in Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV) in.

Bij het tellen van de stemmen op een centrale locatie in de gemeente, vervoert de gemeente de stembiljetten (veelal in stembussen) naar de centrale locatie. Dit is vaak het gemeentehuis of een gehuurde sporthal. Op de centrale locatie wordt veelal geteld door speciaal hiervoor ingeschakelde tellers, eventueel aangevuld met ambtenaren en/of stembureauleden. Na het opstellen en controleren van het proces-verbaal, voert de gemeente de resultaten in OSV in. Enkele gemeenten voeren de telling de volgende dag uit en regelen dan bewaking voor de nachtelijke uren.

Bij het tellen van de stemmen op een centrale locatie in het waterschap, vervoert de gemeente de stembiljetten (eventueel in stembussen) naar deze centrale locatie, waar het waterschap zorgt voor de telling en het verdere vervolg. Wanneer sprake is van meerdere waterschappen in de gemeente én binnen een willekeurig stembureau - ongeacht het waterschap - is gestemd, moet de gemeente de stembiljetten echter wel eerst sorteren om te waarborgen dat zij de juiste stembiljetten naar het juiste waterschap vervoert.

Uit interviews met deskundigen van gemeenten blijkt dat de wijze waarop verkiezingen worden georganiseerd per gemeente verschilt. Enerzijds komt dit door gemaakte (politieke) keuzes van gemeenten, zoals de hoogte van de dagvergoedingen voor stembureauleden en tellers, kosten voor catering, inzet van het aantal medewerkers, etc. Anderzijds komt dit door specifieke eigenschappen van een gemeente, zoals historie, geografische ligging, aantal inliggende waterschappen, aantal kiesgerechtigden, etc. In kader 3 op de volgende pagina zijn voorbeelden opgenomen die afkomstig zijn uit interviews met deskundigen van gemeenten. De voorbeelden geven de variatie bij gemeenten aan ten aanzien van de organisatie van de Waterschapsverkiezingen. Dergelijke eigenschappen zijn onderdeel van het normbedrag per kiesgerechtigde.

Kader 3. Voorbeelden van gemeenten ten aanzien van de organisatie van de Waterschapsverkiezingen.

Tijdens de interviews met deskundigen van 52 gemeenten is informatie verzameld ten aanzien van de extra kosten voor de organisatie van de Waterschapsverkiezingen in 2015. Onderstaand zijn enkele voorbeelden opgenomen die verschillen tussen gemeenten illustreren en dus van invloed zijn op het normbedrag. De genoemde bedragen zijn exclusief BTW.

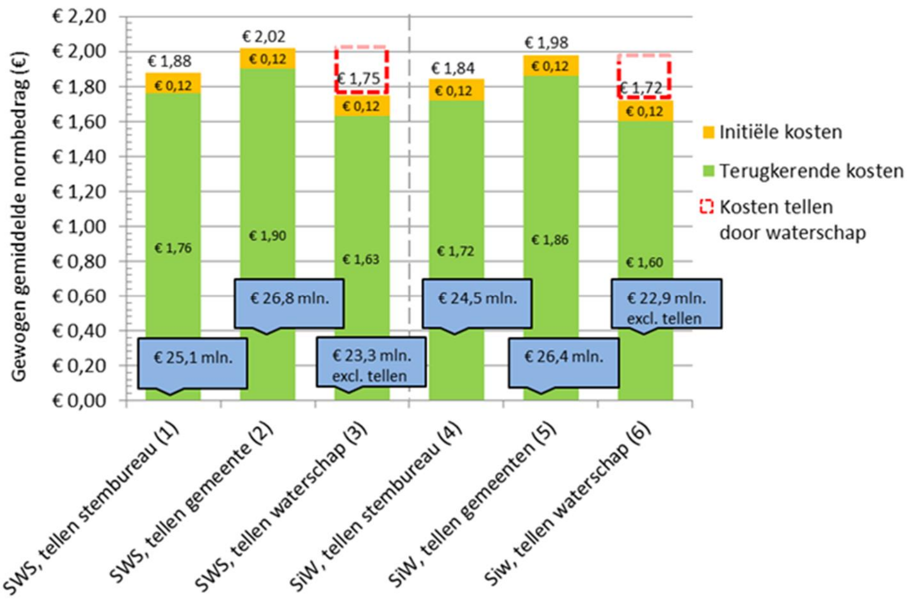
- Alle onderzochte gemeenten geven aan extra stembureauleden in te zetten bij het uitvoeren van gecombineerde verkiezingen. De inzet van extra stembureauleden wordt mede bepaald door (a) het beschikbaar aantal mensen en (b) of wordt gewerkt met shifts of een rouleerrooster. Gemiddeld worden 3,5 extra stembureauleden per stembureau ingezet.
- Het merendeel van de onderzochte gemeenten (90%) geeft aan extra tellers in te zetten bij het tellen van stembiljetten. Deze tellers zijn afkomstig uit de ambtelijke organisatie, zijn vrijwilligers of worden ingehuurd via een uitzendbureau. Gemiddeld worden 4,2 extra tellers per stembureau ingezet.
- Het merendeel van de onderzochte gemeenten (87%) geeft aan een vergoeding te geven aan de leden van het stembureau. De hoogte van een vergoeding verschilt per gemeente en varieert tussen € 20 en € 225 per persoon. Gemiddeld is de vergoeding rond de € 150 per persoon.
- Het merendeel van de onderzochte gemeenten (95%) geeft aan een vergoeding te geven aan de tellers. De hoogte van een vergoeding verschilt per gemeente en varieert tussen € 20 tot € 200 per persoon. Gemiddeld is de vergoeding rond de € 65 per persoon.
- Het merendeel van de onderzochte gemeenten (65%) verzorgt catering voor de leden van het stembureau en de tellers. De extra kosten voor catering verschillen per gemeente en variëren tussen € 150 en € 35.000. Dit is mede afhankelijk van de omvang van de gemeente, het aantal stembureaus en het aantal stembureauleden en tellers. Gemiddeld zijn de kosten rond € 1.400.
- Het merendeel van de onderzochte gemeenten (77%) geeft aan extra stemborden te plaatsen, zodat de kandidaten hierop voor publiciteit kunnen zorgen. De stemborden worden aangeschaft, gehuurd of zelf gemaakt. De hoogte van de kosten verschilt per gemeente en varieert van een paar honderd euro tot enkele duizenden euro's per stembord. Gemiddeld zijn de kosten rond € 1.000 per stembord, exclusief plaatsings- en verwijderingskosten.
- 21% van de onderzochte gemeenten geeft aan dat zij over onvoldoende stembureaus beschikt om gecombineerde verkiezingen uit te voeren en dat extra stembureaus gehuurd moeten worden. De kosten verschilt per gemeente en varieert tussen € 300 tot € 1.500 per stembureau.
- 27% van de onderzochte gemeenten geeft aan een aantal reguliere stembureaus te vervangen door grotere locaties. Dit om de toestroom en doorstroom van het stemmen te bevorderen. De hoogte van de kosten verschilt per gemeente en varieert tussen de € 500 en € 4000 per locatie. Dikwijls worden portakabins gehuurd.
- Het merendeel van de onderzochte gemeenten (92%) geeft aan 1 extra stembus per stembureau aan te schaffen. De aanschafprijs, inclusief slot, voor een stembus verschilt per leverancier, maar bedraagt gemiddeld € 130 per stuk.
- Het merendeel van de onderzochte gemeenten (63%) geeft aan een extra stemhokje, inclusief verlichting, per stembureau aan te schaffen. De aanschafkosten voor een stemhokje verschillen per leverancier, maar bedragen gemiddeld € 230.
- Bij het tellen van de stemmen op een centrale locatie in de gemeente geeft 40% van de onderzochte gemeenten aan dat het gemeentehuis niet geschikt is en dat een externe locatie moet worden gehuurd. De hoogte van de kosten verschilt per gemeente en varieert tussen de € 500 en € 8.000. Dit is afhankelijk van de omvang van de gemeente.

5 Resultaten per scenario

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven is de inventarisatie van de extra kosten van gemeenten gebaseerd op het papieren stemproces, zoals dat naar verwachting in 2015 plaatsvindt. Kosten voor centrale en regionale communicatie voor de Waterschapsverkiezingen worden gedragen door de waterschappen en zijn daarom in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

In de paragrafen 5.2 en 5.3 is voor de 6 scenario's betreffende 'stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap' en 'ongeacht het waterschap' een raming gemaakt van de totale extra kosten voor gemeenten. Hierbij is tevens een raming gemaakt van het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap. De raming is gebaseerd op het prijspeil 2013.

In de onderstaande figuur zijn de normbedragen voor de 6 scenario's samengevat, gebaseerd op 408 gemeenten in 2013 en op 13.316.082 kiesgerechtigden in 2013. Van belang hierbij is dat het gaat om de verwachte extra kosten van gemeenten. Dit betekent dat bij de scenario's waarbij er wordt geteld door het waterschap (scenario's 3 en 6), ook nog kosten worden gemaakt door het waterschap zelf. Deze kosten zijn in dit onderzoek niet gekwantificeerd, omdat dit buiten de reikwijdte van het onderzoek valt. Op verzoek van de Unie van Waterschappen zijn deze kosten in de onderstaande figuur bij benadering weergegeven. Deze benadering is gebaseerd op de scenario's waarbij het tellen plaatsvindt op een centrale locatie in de gemeente (scenario's 2 en 4), omdat hierbij ook sprake is van het transport van de stembussen naar een centrale locatie om te kunnen tellen. Naar verwachting zullen de kosten nog hoger zijn in verband met grotere reisafstanden (en dus hogere transportkosten) naar de centrale locatie van het waterschap.

Figuur 6. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap per scenario.[13]

[13] SWS betekent Stemmen in een Willekeurig Stembureau, ongeacht het waterschap. Dit betreft de scenario's 1, 2 en 3.

Spreiding van het gewogen gemiddelde normbedrag per categorie 'gemeente'

Uit het onderzoek blijkt dat de gemiddelde normbedragen per kiesgerechtigde van het waterschap per categorie 'gemeenten' verschillen. Een categorie is een combinatie van (a) omvang van een gemeente en (b) het aantal inliggende waterschappen (zie bijvoorbeeld tabel 2 voor een overzicht van in totaal 10 categorieën). De verschillen per categorie worden veroorzaakt door de diverse wijzen waarop gemeenten de verkiezingen organiseren (zie ook kader 3 voor een toelichting op de verschillen tussen gemeenten) en door bepaalde, niet beïnvloedbare, eigenschappen van gemeenten. Samengevat gaat het om:

- De diverse kostenposten. De extra kosten die gemeenten maken voor de organisatie van de verkiezingen vertonen verschillen. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor projectmanagement en de vergoedingen voor stembureauleden. De hoogte hiervan is afhankelijk van meerdere factoren die voor iedere gemeente anders zijn. Daarnaast zijn verschillen geconstateerd in de kosten voor de aanschaf van stembussen, -hokjes en –materialen. Dit is afhankelijk van enerzijds de leverancier en anderzijds het aantal wat extra benodigd is om het stembureau mee te bevoorraden.
- Het aantal kiesgerechtigden. Gemeenten met een beperkt aantal kiesgerechtigden hebben doorgaans hogere extra kosten per kiesgerechtigde dan gemeenten met meer kiesgerechtigden.
- De ervaring met gecombineerde verkiezingen. Gemeenten die stadsdelen of deelgemeenten hebben, hebben ervaring met en materialen voor het uitvoeren van gecombineerde verkiezingen. Deze gemeenten maken bijvoorbeeld geen extra kosten voor de aanschaf van stemhokjes, -bussen en materialen. Daarnaast beschikken deze gemeenten over een groter potentieel stembureauleden en tellers, waardoor bijvoorbeeld wervingskosten lager zijn.

SiW betekent Stemmen op een stembureau In het eigen Waterschap. Dit betreft de scenario's 4, 5 en 6.

5.1 Stemmen in een willekeurig stembureau, ongeacht het waterschap

Scenario 1: tellen op het stembureau

Scenario 1 is het uitgangspunt van het wetsvoorstel en betreft het stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen vindt plaats op het stembureau.

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bedraagt voor dit scenario € 1,88. De extra kosten voor gemeenten zijn geschat op € 25,1 miljoen. De belangrijkste kengetallen zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 3. Indicatie van de extra kosten van gemeenten bij scenario 1.

Kengetallen	**Kosten (€)**
Gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap	€ 1,88
- Initiële kosten	€ 0,12
- Terugkerende kosten	€ 1,76
Totale extra kosten van gemeenten	€ 25.091.215*
- Initiële kosten	€ 1.629.827
- Terugkerende kosten	€ 23.461.388

* De totale extra kosten voor gemeenten bedragen circa € 24,4 miljoen, exclusief 10 gemeenten die binnen het waterschap 'Regge en Dinkel' en 'Velt en Vecht' vallen en per 1 januari 2014 vallen onder het uit een fusie ontstane waterschap 'Vechtstromen'.

Het gewogen gemiddelde normbedrag is samengesteld uit de gemiddelde normbedragen per gemeente in een betreffende categorie[14]. Deze gemiddelde normbedragen per gemeente in een categorie zijn weer gerelateerd aan het aantal kiesgerechtigden binnen een betreffende categorie. In de onderstaande tabel zijn de gemiddelde normbedragen per categorieën gemeenten weergegeven.

Tabel 4. Gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap verdeeld naar categorieën gemeenten.

	0 - 25.000	**25.000 - 50.000**	**50.000 - 100.000**	**100.000+**	**G4**	**Gemiddeld**
1 Waterschap	€ 2,17	€ 1,53	€ 1,37	€ 2,02	€ 1,49	€ 1,72
> 1 Waterschap	€ 2,92	€ 1,94	€ 1,48	€ 2,11	€ 2,64	€ 2,22

De gemiddelde normbedragen per categorie nemen toe indien er sprake is van meerdere inliggende waterschappen binnen de gemeente. Dit geldt vooral voor gemeenten van 0 tot 50.000 inwoners en de G4 gemeenten.

Op basis van de gemiddelde normbedragen per categorie bedraagt het gemiddelde normbedrag voor gemeenten met 1 waterschap € 1,72 en voor gemeenten met meerdere waterschappen € 2,22.

[14] Een categorie verwijst in dit geval naar tabel 2 op blz. 17. In deze tabel zijn 10 categorieën te onderscheiden afhankelijk van (a) de omvang van gemeenten en (b) het aantal waterschappen binnen een gemeente.

Scenario 2: tellen op een centrale locatie in de gemeente

Scenario 2 is het stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in de gemeente.

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bedraagt voor scenario 2 € 2,02. De extra kosten voor gemeenten zijn geschat op € 26,8 miljoen. De belangrijkste kengetallen zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 5. Indicatie van de extra kosten van gemeenten bij scenario 2.

Kengetallen	Kosten (€)
Gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap	€ 2,02
- Initiële kosten	€ 0,12
- Terugkerende kosten	€ 1,90

Totale extra kosten van gemeenten	€ 26.849.991*
- Initiële kosten	€ 1.629.827
- Terugkerende kosten	€ 25.220.164

* De totale extra kosten voor gemeenten bedragen circa € 26,1 miljoen, exclusief 10 gemeenten die binnen het waterschap 'Regge en Dinkel' en 'Velt en Vecht' vallen en per 1 januari 2014 vallen onder het uit een fusie ontstane waterschap 'Vechtstromen'.

Het gewogen gemiddeld normbedrag is samengesteld uit de gemiddelde normbedragen per gemeente in een betreffende categorie. Deze gemiddelde normbedragen per gemeente in een categorie zijn weer gerelateerd aan het aantal kiesgerechtigden binnen een betreffende categorie. In de onderstaande tabel zijn de gemiddelde normbedragen per categorieën gemeenten weergegeven.

Tabel 6. Gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap verdeeld naar categorieën gemeenten.

	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	Gemiddeld
1 Waterschap	€ 2,30	€ 1,69	€ 1,35	€ 2,22	€ 1,55	€ 1,82
> 1 Waterschap	€ 3,05	€ 1,99	€ 1,59	€ 2,21	€ 2,92	€ 2,35

De gemiddelde normbedragen per categorie nemen toe indien er sprake is van meerdere inliggende waterschappen binnen de gemeente. Dit geldt vooral voor gemeenten van 0 tot 50.000 inwoners en de G4 gemeenten.

Op basis van de gemiddelde normbedragen per categorie bedraagt het gemiddelde normbedrag voor gemeenten met 1 waterschap € 1,82 en voor gemeenten met meerdere waterschappen € 2,35.

Scenario 3: tellen op een centrale locatie in het waterschap

Scenario 3 is het stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in het waterschap.

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bedraagt voor scenario 3 € 1,75. De extra kosten voor gemeenten zijn geschat op € 23,3miljoen. De belangrijkste kengetallen zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 7. Indicatie van de extra kosten van gemeenten bij scenario 3.

Kengetallen	Kosten (€)
Gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap	€ 1,75
- Initiële kosten	€ 0,12
- Terugkerende kosten	€ 1,63

Totale extra kosten van gemeenten	€ 23.274.903*
- Initiële kosten	€ 1.629.827
- Terugkerende kosten	€ 21.645.076

* De totale extra kosten voor gemeenten bedragen circa € 22,6 miljoen, exclusief 10 gemeenten die binnen het waterschap 'Regge en Dinkel' en 'Velt en Vecht' vallen en per 1 januari 2014 vallen onder het uit een fusie ontstane waterschap 'Vechtstromen'.

Bovenstaande kosten zijn exclusief de kosten voor het tellen door het waterschap en zijn dus niet de totale extra kosten van de Waterschapsverkiezingen. Het betreft de extra kosten voor gemeenten.

Het gewogen gemiddeld normbedrag is samengesteld uit de gemiddelde normbedragen per gemeente in een betreffende categorie. Deze gemiddelde normbedragen per gemeente in een categorie zijn weer gerelateerd aan het aantal kiesgerechtigden binnen een betreffende categorie. In de onderstaande tabel zijn de gemiddelde normbedragen per categorieën gemeenten weergegeven.

Tabel 8. Gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap verdeeld naar categorieën gemeenten.

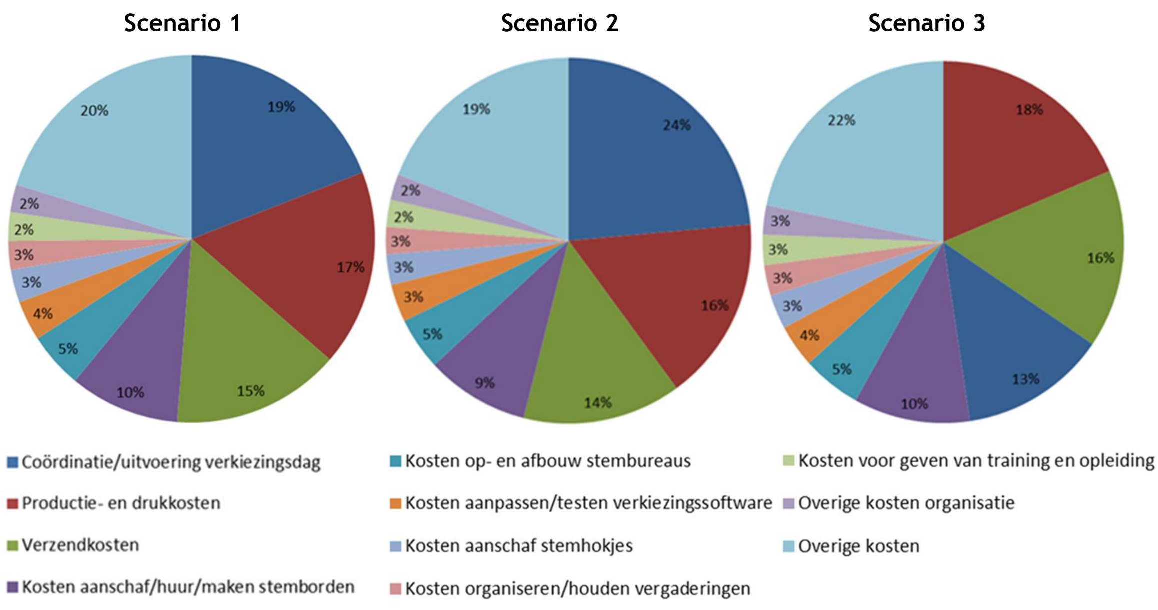
	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	Gemiddeld
1 Waterschap	€ 2,05	€ 1,44	€ 1,26	€ 1,90	€ 1,34	€ 1,60
> 1 Waterschap	€ 2,74	€ 1,78	€ 1,41	€ 1,90	€ 2,34	€ 2,03

De gemiddelde normbedragen per categorie nemen toe indien er sprake is van meerdere inliggende waterschappen binnen de gemeente. Dit geldt vooral voor gemeenten van 0 tot 50.000 inwoners en de G4 gemeenten.

Op basis van de gemiddelde normbedragen per categorie bedraagt het gemiddelde normbedrag voor gemeenten met 1 waterschap € 1,60 en voor gemeenten met meerdere waterschappen € 2,03.

Nadere analyse van de belangrijkste kostenposten voor de scenario's 1, 2 en 3

In de onderstaande figuur is per scenario een overzicht van de 10 grootste kostenposten weergegeven. Hieruit blijkt dat de opbouw van de kostenposten van scenario 1 en 2 vergelijkbaar zijn en dat bij scenario 3 sprake is van een iets andere opbouw. De omvang van de kostenposten per scenario is wel verschillend.

Figuur 7. De belangrijkste kostenposten van de 3 scenario's 'Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap'.

Voor zowel scenario 1, 2, als 3 worden de extra kosten voornamelijk veroorzaakt door:

- Kosten voor 'Coördinatie/uitvoering verkiezingsdag'. Hierbij gaat het om activiteiten/kosten op de verkiezingsdag zelf, zoals:
  - Het verzorgen van de vergoeding aan de stembureauleden en de tellers (alle scenario's).
  - Het verzorgen van de verzekering van de stembureauleden en de tellers (alle scenario's).
  - Het verzorgen van de catering voor de stembureauleden en de tellers (alle scenario's).
  - Het splitsen van de stembiljetten na sluiting van het stembureau (alle scenario's).
  - Het tellen van de stemmen na sluiting van het stembureau (alleen scenario 1 en 2).
  - Het opstellen en het controleren van het proces-verbaal (alleen bij scenario's 1 en 2).
  - Het invoeren van de stemresultaten in OSV (alleen bij scenario's 1 en 2).
- 'Productie- en drukkosten'. Hierbij gaat het om activiteiten/kosten voor:
  - Het opstellen van gemeentelijke informatie bestemd voor de achterzijde van de kandidatenlijst (huis-aan-huisfolder).
  - Het controleren, aanpassen en afstemmen van diverse drukproeven met de drukker.
  - Het laten drukken van kandidatenlijsten, (vervangende) stempassen en stemformulieren.

- 'Verzendkosten'. Hierbij gaat het om de portokosten voor het verzenden van het verkiezingsmateriaal aan de kiesgerechtigden, zoals kandidatenlijsten en stempassen. Het komt voor dat gemeenten, separaat van het reguliere postverzendingsproces, een aparte aanbesteding uitschrijven. Het aanbestedingsproces (voorbereiding, uitvoering en afronding) is ook onderdeel van deze kostenpost. Het merendeel van de gemeenten met meerdere waterschappen geeft aan dat de oproepkaarten apart van elkaar worden verzonden. Reden hiervoor is dat gemeenten werken met aparte bestanden van typen kiesgerechtigden (ook wel printlijnen genoemd).
- 'Overige kosten'. Hierbij gaat het om een groot aantal werkzaamheden met relatief beperkte activiteiten/kosten. Voorbeelden zijn het aanpassen van draaiboeken, aanvragen van parkeervergunningen, opstellen van Collegebesluiten, regelen van andere of grotere stembureaus, aanschaf van opleidingsmateriaal, inhuren van een trainer, etc.

De extra kosten voor gemeenten zijn vergeleken met scenario 1, bij scenario 2 circa € 1,7 miljoen hoger (+7%). De toename van de kosten wordt vooral veroorzaakt doordat alle stembussen, inclusief de organisatie daarvan, van de stembureaus naar de centrale locatie moeten worden overgebracht. De kostenpost 'Coördinatie/uitvoering neemt hierdoor in omvang toe vanwege:

- De organisatie en het transport van alle stembussen naar de centrale locatie in de gemeente. Medewerkers van de gemeente gaan via een vooraf opgestelde route langs alle stembureaus om de stembussen op te halen. Niet iedere gemeente heeft voldoende vervoersmiddelen om de stembussen tijdig op de centrale locatie te leveren. In dat geval wordt extra vervoer gehuurd.
- De inzet van extra tellers. Gemeenten geven aan extra tellers in te gaan zetten bij het tellen op een centrale locatie. Dit om het telproces te bespoedigen en om de stembureauleden die de hele verkiezingsdag aanwezig zijn geweest te ontlasten. Naast de stembureauleden ontvangen deze extra tellers ook vaak een vergoeding.
- De catering op de centrale locatie. Naast de catering die wordt verzorgd op het stembureau, wordt ook voor catering gezorgd op de centrale locatie.
- De huur van een centrale locatie in de gemeente. Een locatie wordt gehuurd indien de gemeente zelf geen geschikte ruimte heeft om (a) alle stembussen op te vangen en/of (b) de stembussen te legen en vervolgens de stembiljetten te tellen.
- De huur van bewakingspersoneel. Indien een externe locatie door een gemeente wordt gehuurd, wordt tevens bewaking ingehuurd om (het transport van) de stembiljetten te bewaken.

De samenstelling van de kosten van scenario 3 verschilt van scenario 1 en 2. De kostenpost 'Productie- en drukkosten' is met 18% het grootst, gevolgd door de kostenpost 'Verzendkosten' (16%) en 'Coördinatie/uitvoering verkiezingsdag' (13%). Scenario 3 heeft de laagste extra kosten voor gemeenten omdat de telwerkzaamheden door het waterschap worden uitgevoerd in plaats van door de gemeente. Hierdoor vervallen voor gemeenten de volgende activiteiten/kosten:

- Het tellen van de stembiljetten. Het splitsen van de stembiljetten naar waterschap wordt nog wel uitgevoerd.
- Het opstellen en controleren van het proces-verbaal.
- Het invoeren van gegevens in OSV.
- De huur van een externe locatie, inclusief inhuur van bewaking.

Tevens worden minder kosten gemaakt voor:

- De vergoedingen van de leden van het stembureau. De vergoeding wordt vanwege de beperkte tijdsinvestering niet alleen lager, er worden vaak ook minder stembureauleden en tellers ingezet.
- De verzekeringskosten van de leden van het stembureau.
- Catering op het stembureau of de centrale locatie in de gemeente.

Bij het in ogenschouw nemen van de 3 scenario's blijkt dat de gemiddelde normbedragen per kiesgerechtigde per categorie gemeenten verschillen. Hierbij valt op dat:

- De kosten voor gemeenten met 1 waterschap nagenoeg altijd lager zijn dan voor gemeenten met meerdere waterschappen.
- Gemeenten tot 25.000 inwoners en 100.000+ gemeenten over het algemeen de hoogste kosten hebben. Gemeenten in deze beide categorieën hebben relatief hoge kosten voor:
  - Projectmanagement. Documenten zoals draaiboeken, instructies, besluiten, protocollen, etc. worden aangepast op de gecombineerde verkiezingen. Hier wordt relatief veel tijd aan besteed.
  - Inhuur van externe trainers. Deze trainers verzorgen in opdracht van de gemeente een opleidingsprogramma aan ambtenaren en leden van het stembureau.
  - Aanschaf van stembussen,- hokjes, en –materialen.
  - Op- en afbouw van het stembureau, inclusief het transport en opslag van materialen.
- Gemeenten tussen de 50.000 en 100.000 inwoners over het algemeen lage kosten hebben. Voor gemeenten in deze categorie geldt dat:
  - De kosten van het projectmanagement relatief laag zijn. De gemeenten maken beperkte investeringen in de voorbereidende en coördinerende werkzaamheden, werven van mensen, het opstellen van documentatie en interne afstemming.
  - De kosten voor opleiding relatief laag zijn.
  - Nauwelijks meer of grotere stembureaus gehuurd worden.
  - Nauwelijks stembussen- en hokjes aangeschaft worden.
  - Geen extra kosten voor opslag van materialen nodig zijn.

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is opgebouwd uit:

- Initiële kosten. Deze eenmalige kosten zijn voor scenario 1, 2 en 3 gelijk en bedragen € 0,12. Dit wordt veroorzaakt door de aanschaf van stemborden, -hokjes, bussen, software en hardware en materialen voor training en opleiding. Op deze kosten is een afschrijvingstermijn van 12 jaar van toepassing.
- Terugkerende kosten. Dit zijn kosten die bij iedere verkiezing terugkomen en betreffen organisatorische en uitvoerende kosten. Voorbeelden zijn het aanpassen van draaiboeken, regelen van stembureauleden en tellers, drukken van stempassen, het op- en afbouwen van stembureaus, afstemmingsoverleg, etc. Op dit type kosten is geen afschrijving van toepassing.

5.2 Stemmen in een willekeurig stembureau, binnen het eigen waterschap

Scenario 4: tellen op het stembureau

Scenario 4 is het stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op het stembureau.

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bedraagt voor dit scenario € 1,84. De extra kosten voor gemeenten zijn geschat op € 24,5 miljoen. De belangrijkste kengetallen zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 9. Indicatie van de extra kosten van gemeenten bij scenario 4.

Kengetallen	Kosten (€)
Gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap	€ 1,84
- Initiële kosten	€ 0,12
- Terugkerende kosten	€ 1,72
Totale extra kosten van gemeenten	€ 24.515.718*
- Initiële kosten	€ 1.617.866
- Terugkerende kosten	€ 22.897.852

* De totale extra kosten voor gemeenten bedragen circa € 23,8 miljoen, exclusief 10 gemeenten die binnen het waterschap 'Regge en Dinkel' en 'Velt en Vecht' vallen en per 1 januari 2014 vallen onder het uit een fusie ontstane waterschap 'Vechtstromen'.

Het gewogen gemiddeld normbedrag is samengesteld uit de gemiddelde normbedragen per gemeente in een betreffende categorie. Deze gemiddelde normbedragen per gemeente in een categorie zijn weer gerelateerd aan het aantal kiesgerechtigden binnen een betreffende categorie. In de onderstaande tabel zijn de gemiddelde normbedragen per categorieën gemeenten weergegeven.

Tabel 10. Gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap verdeeld naar categorieën gemeenten.

	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	Gemiddeld
1 Waterschap	€ 2,17	€ 1,53	€ 1,37	€ 2,02	€ 1,49	€ 1,72
> 1 Waterschap	€ 2,97	€ 1,84	€ 1,32	€ 2,01	€ 2,40	€ 2,11

De gemiddelde normbedragen per categorie nemen toe indien er sprake is van meerdere inliggende waterschappen binnen de gemeente. Dit geldt vooral voor gemeenten van 0 tot 50.000 inwoners en de G4 gemeenten. De afname van de extra kosten bij 100.000+ gemeenten met meerdere waterschappen, wordt veroorzaakt door de eigenschappen van de subpopulatie van deze categorie, die relatief lage kosten maakt voor de organisatie van de verkiezingen op het gebied van de aanschaf van middelen en projectmanagement.

Op basis van de gemiddelde normbedragen per categorie bedraagt het gemiddelde normbedrag voor gemeenten met 1 waterschap € 1,72 en voor gemeenten met meerdere waterschappen € 2,11.

Scenario 5: tellen op een centrale locatie in de gemeente

Scenario 5 is het stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in de gemeente.

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bedraagt voor scenario 5 € 1,98. De extra kosten voor gemeenten zijn geschat op € 26,4 miljoen. De belangrijkste kengetallen zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 11. Indicatie van de extra kosten van gemeenten bij scenario 5.

Kengetallen	Kosten (€)
Gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap	€ 1,98
- Initiële kosten	€ 0,12
- Terugkerende kosten	€ 1,86
Totale extra kosten van gemeenten	€ 26.413.181*
- Initiële kosten	€ 1.617.866
- Terugkerende kosten	€ 24.795.315

* De totale extra kosten voor gemeenten bedragen circa € 25,7 miljoen, exclusief 10 gemeenten die binnen het waterschap ‘Regge en Dinkel’ en ‘Velt en Vecht’ vallen en per 1 januari 2014 vallen onder het uit een fusie ontstane waterschap ‘Vechtstromen’.

Het gewogen gemiddeld normbedrag is samengesteld uit de gemiddelde normbedragen per gemeente in een betreffende categorie. Deze gemiddelde normbedragen per gemeente in een categorie zijn weer gerelateerd aan het aantal kiesgerechtigden binnen een betreffende categorie. In de onderstaande tabel zijn de gemiddelde normbedragen per categorieën gemeenten weergegeven.

Tabel 12. Gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap verdeeld naar categorieën gemeenten.

	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	Gemiddeld
1 Waterschap	€ 2,30	€ 1,69	€ 1,35	€ 2,22	€ 1,55	€ 1,82
> 1 Waterschap	€ 3,09	€ 1,89	€ 1,40	€ 2,11	€ 2,79	€ 2,26

De gemiddelde normbedragen per categorie nemen toe indien er sprake is van meerdere inliggende waterschappen binnen de gemeente. Dit geldt vooral voor gemeenten van 0 tot 50.000 inwoners en de G4 gemeenten. De afname van de extra kosten bij 100.000+ gemeenten met meerdere waterschappen, wordt veroorzaakt door eigenschappen van de onderzoekspopulatie binnen deze categorie, die relatief lage kosten maakt voor de organisatie van de verkiezingen op het gebied van de aanschaf van middelen en projectmanagement.

Op basis van de gemiddelde normbedragen per categorie bedraagt het gemiddelde normbedrag voor gemeenten met 1 waterschap € 1,82 en voor gemeenten met meerdere waterschappen € 2,26.

Scenario 6: tellen op een centrale locatie in het waterschap

Scenario 6 is het stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in het waterschap.

Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap bedraagt voor scenario 6 € 1,72. De extra kosten voor gemeenten zijn geschat op € 22,9 miljoen. De belangrijkste kengetallen zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 13. Indicatie van de extra kosten van gemeenten bij scenario 6.

Kengetallen	Kosten (€)
Gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap	€ 1,72
- Initiële kosten	€ 0,12
- Terugkerende kosten	€ 1,60

Totale extra kosten van gemeenten	€ 22.915.426*
- Initiële kosten	€ 1.617.866
- Terugkerende kosten	€ 21.297.560

* De totale extra kosten voor gemeenten bedragen circa € 22,3 miljoen, exclusief 10 gemeenten die binnen het waterschap 'Regge en Dinkel' en 'Velt en Vecht' vallen en per 1 januari 2014 vallen onder het uit een fusie ontstane waterschap 'Vechtstromen'.

Bovenstaande kosten zijn exclusief de kosten voor het tellen door het waterschap en zijn dus niet de totale extra kosten van de Waterschapsverkiezingen. Het betreft de extra kosten voor gemeenten.

Het gewogen gemiddeld normbedrag is samengesteld uit de gemiddelde normbedragen per gemeente in een betreffende categorie. Deze gemiddelde normbedragen per gemeente in een categorie zijn weer gerelateerd aan het aantal kiesgerechtigden binnen een betreffende categorie. In de onderstaande tabel zijn de gemiddelde normbedragen per categorieën gemeenten weergegeven.

Tabel 14. Gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap verdeeld naar categorieën gemeenten.

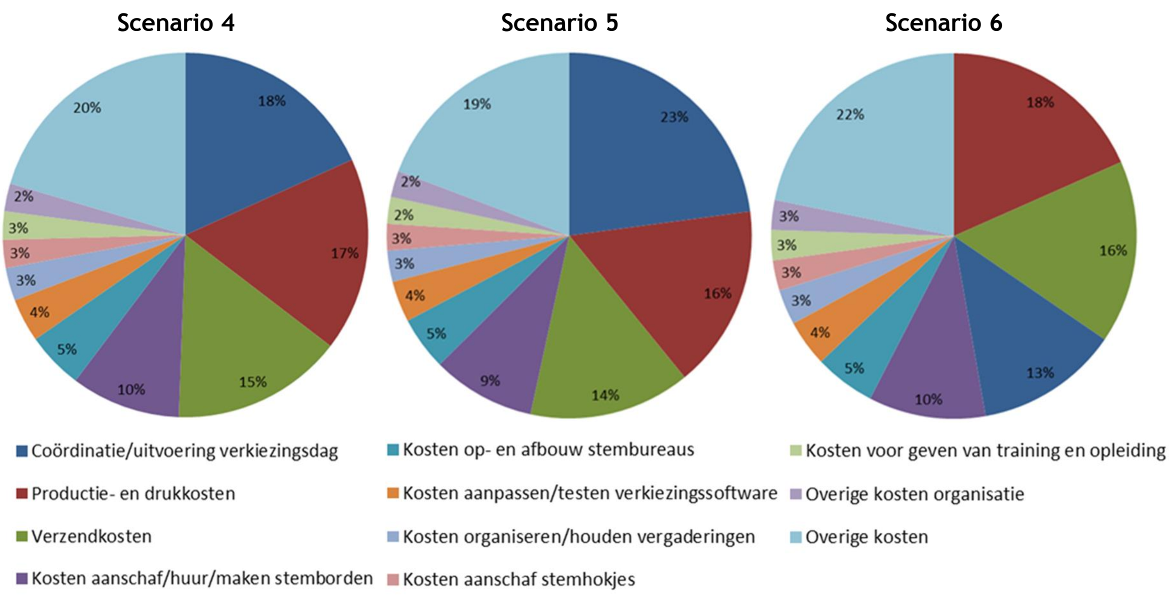
	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	Gemiddeld
1 Waterschap	€ 2,05	€ 1,44	€ 1,26	€ 1,90	€ 1,34	€ 1,60
> 1 Waterschap	€ 2,77	€ 1,72	€ 1,26	€ 1,80	€ 2,23	€ 1,96

De gemiddelde normbedragen per categorie nemen toe indien er sprake is van meerdere inliggende waterschappen binnen de gemeente. Dit geldt vooral voor gemeenten van 0 tot 50.000 inwoners en de G4 gemeenten. De afname van de extra kosten bij 100.000+ gemeenten met meerdere waterschappen, wordt veroorzaakt door eigenschappen van de onderzoekspopulatie binnen deze categorie, die relatief lage kosten maakt voor de organisatie van de verkiezingen op het gebied van de aanschaf van middelen en projectmanagement.

Op basis van de gemiddelde normbedragen per categorie bedraagt het gemiddelde normbedrag voor gemeenten met 1 waterschap € 1,60 en voor gemeenten met meerdere waterschappen € 1,96.

Nadere analyse van de belangrijkste kostenposten voor de scenario's 4, 5 en 6

In de onderstaande figuur is per scenario een overzicht van de 10 grootste kostenposten weergegeven. Hieruit blijkt dat de opbouw van de kostenposten van scenario 4 en 5 vergelijkbaar zijn en dat bij scenario 6 sprake is van een iets andere opbouw. De omvang van de kostenposten per scenario is wel verschillend.

Figuur 8. De belangrijkste kostenposten van de 3 scenario's 'Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap'.

Net als bij scenario 1, 2 en 3 (stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap) zijn voor scenario 4, 5 en 6 de grootste kostenposten van gemeenten:

- 'Coördinatie/uitvoering verkiezingsdag'. Hierbij gaat het om activiteiten en kosten op de verkiezingsdag zelf.
- 'Productie- en drukkosten'. Hierbij gaat het om het opstellen en drukken van diverse documenten, zoals de huis-aan-huisfolder, stempassen, etc.
- 'Verzendkosten'. Hierbij gaat het om het per post verzenden van het verkiezingsmateriaal aan de kiesgerechtigden.

Een nadere toelichting op de bovenstaande kostenposten is opgenomen in paragraaf 5.1.

Uit figuur 8 blijkt dat de top 10 kostenposten van scenario 4, 5 en 6 gelijk zijn, maar dat de opbouw en omvang per scenario verschillen. De extra kosten voor gemeenten zijn vergeleken met scenario 4 bij scenario 5 circa € 1,9 miljoen hoger (+8%). Net als bij scenario 2 nemen de kosten bij scenario 5 toe vanwege het tellen op een centrale locatie in de gemeente. Dit zorgt voor een toename (van de logistieke) complexiteit en komt tot uiting in een toename van de kosten in de organisatie van het centraal tellen, het vervoer van de stembussen naar de centrale locatie, de kosten voor de inzet van extra tellers en eventueel de kosten voor de huur van een externe locatie, inclusief de inhuur van beveiliging.

De samenstelling van de kosten van scenario 6 verschilt met scenario 4 en 5. De kostenpost 'Productie- en drukkosten' is met 18% het grootst, gevolgd door de kosten post 'Verzendkosten' met 16% en 'Coördinatie/uitvoering verkiezingsdag' met 13%. Scenario 6 heeft de laagste extra kosten voor gemeenten omdat de telwerkzaamheden door het waterschap worden uitgevoerd in plaats van door de gemeente. Net als bij scenario 3, vervallen hierdoor de volgende activiteiten/kosten:

- Het tellen van de stembiljetten. Het splitsen van de stembiljetten naar waterschap wordt nog wel uitgevoerd. Dit in verband met het vervoer van de stembiljetten naar het betreffende waterschap.
- Het opstellen en controleren van het proces-verbaal.
- Het invoeren van gegevens in OSV.
- De huur van een externe locatie, inclusief inhuur van bewaking.

Tevens worden minder kosten gemaakt voor:

- De vergoedingen van de leden van het stembureau. De vergoeding wordt vanwege de beperkte tijdsinvestering niet alleen lager, er worden vaak ook minder stembureauleden en tellers ingezet.
- De verzekeringskosten van de leden van het stembureau.
- Catering op het stembureau of de centrale locatie in de gemeente.

Net als bij scenario 1, 2 en 3 geldt ook voor de scenario's 4, 5 en 6 dat de gemiddelde normbedragen per kiesgerechtigde per categorie gemeenten verschillen. De verklaringen die hierop van toepassingen zijn, zijn identiek aan die beschreven staan in paragraaf 5.1.

5.3 Waterschapsverkiezingen 2008

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven is de inventarisatie van de extra kosten in het huidige onderzoek gebaseerd op het papieren stemproces op het stembureau van de gemeente. De centrale communicatie van de Waterschapsverkiezingen is hierbij buiten beschouwing gelaten.

Bij de Waterschapsverkiezingen van 2008 werd niet gestemd op het stembureau, maar werden de stemmen per post uitgebracht (stemmen op afstand). Alle kosten kwamen hierbij voor rekening van de waterschappen. De totale kosten voor de organisatie van de in 2008 gehouden verkiezingen zijn geraamd op € 15,4 miljoen. Het normbedrag per kiesgerechtigde is geraamd op € 1,19. Dit is exclusief € 2,1 miljoen voor de centrale communicatie van de Waterschapsverkiezingen. De top 3 kostenposten waren het drukken van stembescheiden, de postverzending en de responseverwerking[15].

Geïndexeerd naar het prijspeil 2013 (met gemiddeld 1,96% inflatie per jaar[16]) zijn de kosten geraamd op € 16,9 miljoen, met een gemiddeld normbedrag per kiesgerechtigde van € 1,31. In de onderstaande tabel is dit samengevat.

Tabel 15. Kosten van de Waterschapsverkiezingen 2008 geindexeerd naar prijspeil 2013 (met 1,96% inflatie per jaar).

	2008	In prijspeil 2013
Totale kosten, excl. communicatie	€ 15.365.000	€ 16.931.000
Normbedrag per kiesgerechtigde	€ 1,19	€ 1,31

Het aantal kiesgerechtigden voor de Waterschapsverkiezingen in 2008 bedroeg 12,9 miljoen.

[15] Bron: 'Samen naar Beter, evaluatie landelijke waterschapsverkiezingen 2008', BMC (2009).

[16] Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

6 Conclusies

6.1 Conclusies op basis van de onderzoeksresultaten

- De wijze waarop verkiezingen, en voor dit onderzoek de Waterschapsverkiezingen, worden georganiseerd verschilt per gemeente. Deze verschillen worden enerzijds veroorzaakt door (politieke) keuzes en anderzijds door specifieke eigenschappen van gemeenten. Voorbeelden van (politieke) keuzes zijn de inzet van het aantal medewerkers, de hoogte van de dagvergoedingen van stembureauleden en tellers, de kosten voor de catering, de keuze van een leverancier van stemborden, -bussen, -hokjes en –materialen, inhuur van externen voor training en opleiding, wijze van uitvoering, etc. Voorbeelden van specifieke eigenschappen van gemeenten die doorgaans niet beïnvloedbaar zijn, zijn het aantal kiesgerechtigden, het aantal waterschappen binnen de gemeentegrenzen, de geografische ligging, etc.
  De combinatie van (politieke) keuzes en niet beïnvloedbare eigenschappen van gemeenten zorgt ervoor dat iedere gemeente verkiezingen op een bepaalde en unieke wijze organiseert. Dit is uiteindelijk bepalend voor kosten en dus voor de samenstelling van de gewogen gemiddelde normbedragen per kiesgerechtigden van het waterschap van de diverse scenario's.

- Gemeenten met 1 inliggend waterschap hebben lagere extra kosten dan gemeenten met meerdere inliggende waterschappen. Dit is onafhankelijk van de omvang van gemeenten en geldt nagenoeg voor alle onderzochte scenario's. Deze gemeenten hebben niet te maken met extra werkzaamheden en out-of-pocketkosten ten aanzien van het kunnen stemmen voor meerdere waterschappen per stembureau.

- De scenario's waarbij het tellen plaatsvindt op een centrale locatie in het waterschap (scenario's 3 en 6) hebben voor gemeenten de laagste extra kosten (circa € 23 miljoen). Dit is exclusief de kosten voor het tellen door het waterschap[17]. Indien rekening wordt gehouden met de totale kosten van de Waterschapsverkiezingen, inclusief het tellen door het waterschap, dan hebben de scenario's 1 en 2, waarbij wordt geteld op het stembureau, de laagste kosten (circa € 25 miljoen).

- De scenario's waarbij het tellen plaatsvindt op een centrale locatie in de gemeente (scenario's 2 en 5) hebben voor gemeenten de hoogste extra kosten (ruim € 26 miljoen). De toename van de kosten wordt vooral veroorzaakt door de (logistieke) complexiteit en de organisatie van het vervoer van de stembussen naar een (al dan niet gehuurde) centrale locatie, de inzet van extra mensen voor het tellen van de stemmen (inclusief kosten voor verzekering en vergoedingen), alsmede de catering.

---

[17] De kosten voor het tellen door het waterschap zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

- Afhankelijk van het type scenario zijn de extra kosten, van hoog naar laag, van gemeenten bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen in 2015 als volgt:
  - Scenario 2: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in de gemeente. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 26,8 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 2,02.
  - Scenario 5: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in de gemeente. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 26,4 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,98.
  - Scenario 1: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen vindt plaats op het stembureau. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 25,1 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,88. Dit scenario betreft het uitgangspunt van het wetsvoorstel.
  - Scenario 4: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op het stembureau. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 24,5 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,84.
  - Scenario 3: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in het waterschap. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 23,3 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,75.

    Om een reële inschatting te maken van de totale kosten van de Waterschapsverkiezingen, dient ook rekening te worden gehouden met de kosten van de waterschappen voor het tellen van de stembiljetten. In dit geval wordt aangenomen dat de kosten minimaal gelijk zijn aan die van scenario 2, waarbij wordt geteld op een centrale locatie in de gemeente.
  - Scenario 6: Stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, binnen het eigen waterschap. Het tellen vindt plaats op een centrale locatie in het waterschap. De extra kosten voor gemeenten zijn geraamd op € 22,9 miljoen. Het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap is geraamd op € 1,72.

    Om een reële inschatting te maken van de totale kosten van de Waterschapsverkiezingen, dient ook rekening te worden gehouden met de kosten van de waterschappen voor het tellen van de stembiljetten. In dit geval wordt aangenomen dat de kosten minimaal gelijk zijn aan die van scenario 5, waarbij wordt geteld op een centrale locatie in de gemeente.
- De scenario's waarbij het stemmen plaatsvindt binnen het eigen waterschap (scenario's 4, 5 en 6) hebben voor gemeenten lagere extra kosten. Dit is onafhankelijk van de locatie waar de telling plaatsvindt. Hier staat tegenover dat het stemmen in een willekeurig stembureau, ongeacht het waterschap (scenario's 1, 2 en 3) de hoogste extra kosten voor gemeenten met zich meebrengt. Deze toename wordt vooral veroorzaakt doordat gemeenten met meerdere inliggende waterschappen, de kiesgerechtigden in staat moeten stellen om in ieder stembureau een stem uit te kunnen brengen, ongeacht het waterschap. Dit betekent bijvoorbeeld dat in ieder stembureau de stembiljetten van de betreffende waterschappen gedrukt en aanwezig moeten zijn. Dit vergt van gemeenten extra inspanningen en out-of-pocketkosten om dit te realiseren.

- Bij de scenario's waarbij wordt geteld op het stembureau of op een centrale locatie in de gemeente (scenario's 1, 2, 4 en 5), zijn de top 3 extra kosten voor gemeenten als volgt:
  1. Kosten voor Coördinatie/uitvoering verkiezingsdag. Hierbij gaat het om activiteiten op de verkiezingsdag zelf, zoals:
     - De vergoeding aan de stembureauleden en de tellers.
     - De verzekering van de stembureauleden en de tellers.
     - De catering voor de stembureauleden en de tellers.
     - Het splitsen en tellen van de stemmen na sluiting van het stembureau.
     - Het opstellen en het controleren van het proces-verbaal.
     - Het invoeren van de stemresultaten in OSV.
     - De afstemmingsoverleggen die op de verkiezingsdag plaatsvinden tussen de gemeentelijke coördinator en de voorzitters en/of leden van de stembureaus.

     Afhankelijk van het type scenario vertegenwoordigt deze kostenpost tussen de 18% en 24% van de totale extra kosten voor gemeenten.
  2. Productie- en drukkosten. Hierbij gaat het om werkzaamheden en out-of-pocketkosten voor:
     - Het opstellen van gemeentelijke informatie bestemd voor de achterzijde van de kandidatenlijst (huis-aan-huisfolder).
     - Het controleren, aanpassen en afstemmen van diverse drukproeven, inclusief het overleg met de drukker.
     - Het laten drukken van kandidatenlijsten, (vervangende) stempassen en stemformulieren.

     Afhankelijk van het type scenario vertegenwoordigt deze kostenpost 16% á 17% van de totale extra kosten voor gemeenten.
  3. Verzendkosten. Hierbij gaat het vooral om de portokosten voor het verzenden van het verkiezingsmateriaal aan de kiesgerechtigden, zoals kandidatenlijsten en stempassen. Het komt voor dat gemeenten, separaat van het reguliere postverzendingsproces, een aparte aanbesteding uitschrijven. Het aanbestedingsproces (voorbereiding, uitvoering en afronding) is ook onderdeel van deze kostenpost. Het merendeel van de gemeenten met meerdere waterschappen geeft aan dat de oproepkaarten apart van elkaar worden verzonden. Reden hiervoor is dat gemeenten werken met aparte bestanden van typen kiesgerechtigden (ook wel printlijnen genoemd).

     Afhankelijk van het type scenario vertegenwoordigt deze kostenpost 14% á 15% van de totale extra kosten voor gemeenten.

- Bij de scenario's waarbij wordt geteld op een centrale locatie in het waterschap (scenario's 3 en 6), zijn de top 3 extra kosten voor gemeenten als volgt:
  1. Productie- en drukkosten. Deze kostenpost vertegenwoordigt circa 18% van de totale extra kosten voor gemeenten.
  2. Verzendkosten. Deze kostenpost vertegenwoordigt circa 16% van de totale extra kosten voor gemeenten.
  3. Kosten voor Coördinatie/uitvoering verkiezingsdag. Deze kostenpost vertegenwoordigt circa 13% van de totale extra kosten voor gemeenten.

     Om een reële inschatting te maken van de totale kosten van de Waterschapsverkiezingen, dient ook rekening te worden gehouden met de kosten van de waterschappen voor het tellen van de stembiljetten. In dit geval wordt aangenomen dat de kosten minimaal gelijk zijn aan die van respectievelijk scenario 2 en 5, waarbij wordt geteld op een centrale locatie in de gemeente.

- Ongeacht het scenario hebben gemeenten tussen de 50.000 en 100.000 inwoners de laagste extra kosten. Voor gemeenten in deze categorie geldt over het algemeen dat:
  - De extra kosten van het projectmanagement relatief laag zijn. De gemeenten maken beperkte investeringen in de voorbereidende en coördinerende werkzaamheden, werven van mensen, het opstellen van documentatie en interne afstemming.
  - De extra kosten voor opleiding relatief laag zijn.
  - Nauwelijks meer of grotere stembureaus gehuurd worden.
  - Nauwelijks stembussen- en hokjes aangeschaft worden.
  - Nauwelijks extra kosten voor opslag van materialen nodig zijn.
- Ongeacht het scenario hebben gemeenten tot 50.000 inwoners en meer dan 100.000 inwoners hogere extra kosten. Voor gemeenten in deze beide categorieën geldt over het algemeen dat:
  - De extra kosten voor projectmanagement relatief hoog zijn. Er wordt relatief veel tijd besteed aan het aanpassen van documenten zoals draaiboeken, instructies, besluiten, protocollen, etc.
  - De extra kosten voor inhuur van externe trainers relatief hoog zijn. Externe trainers verzorgen in opdracht van de gemeente een opleidingsprogramma aan ambtenaren en leden van het stembureau.
  - De extra kosten voor de aanschaf van stembussen,- hokjes, en –materialen relatief hoog zijn.
  - De extra kosten voor het op- en afbouwen van stembureaus, inclusief het transport en opslag van materialen relatief hoog zijn.

6.2 Voorstellen ten aanzien van de toekenning van de vergoeding

De toekenning van de kosten aan gemeenten door de waterschappen kan op verschillende manieren plaatsvinden. Op hoofdlijnen kan onderscheid worden gemaakt tussen:

- Een vergoeding op basis van het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde. Dit betekent dat één totaalbedrag wordt gehanteerd voor de vergoeding van de extra kosten door de waterschappen aan gemeenten. Het gewogen gemiddelde normbedrag is gebaseerd op de omvang van gemeenten en het aantal inliggende waterschappen.
  Voorbeeld: indien wordt uitgegaan van het wetsvoorstel ‘stemmen in een willekeurig stembureau in de gemeente, ongeacht het waterschap en tellen op het stembureau’ bedraagt het gewogen gemiddelde normbedrag per kiesgerechtigde € 1,88. Rekening houdend met het aantal kiesgerechtigden per 2013 bedragen de totale extra kosten van gemeenten € 25,1 miljoen.
- Een vergoeding op basis van het gewogen gemiddelde normbedrag afhankelijk van het aantal inliggende waterschappen. Dit betekent dat onderscheid wordt gemaakt tussen gemeenten met één of meerdere waterschappen.

Waterschappen geven aan dat zij opteren voor één normbedrag. Ongeacht hoe de toekenning van de vergoeding plaatsvindt, is aangegeven door de werkgroep dat uitbetaling via het Gemeentefonds het meest voor de hand liggend is. De wijze waarop toerekening van de vergoeding aan gemeenten plaatsvindt, is onderwerp van nader overleg.

Bijlagen:

I. Deelnemers werkgroep

II. Werkwijze

III. Kostenposten

IV. Statistische verantwoording

V. Overzicht gemeenten, waterschappen en kiesgerechtigden

VI. Vragenformulier

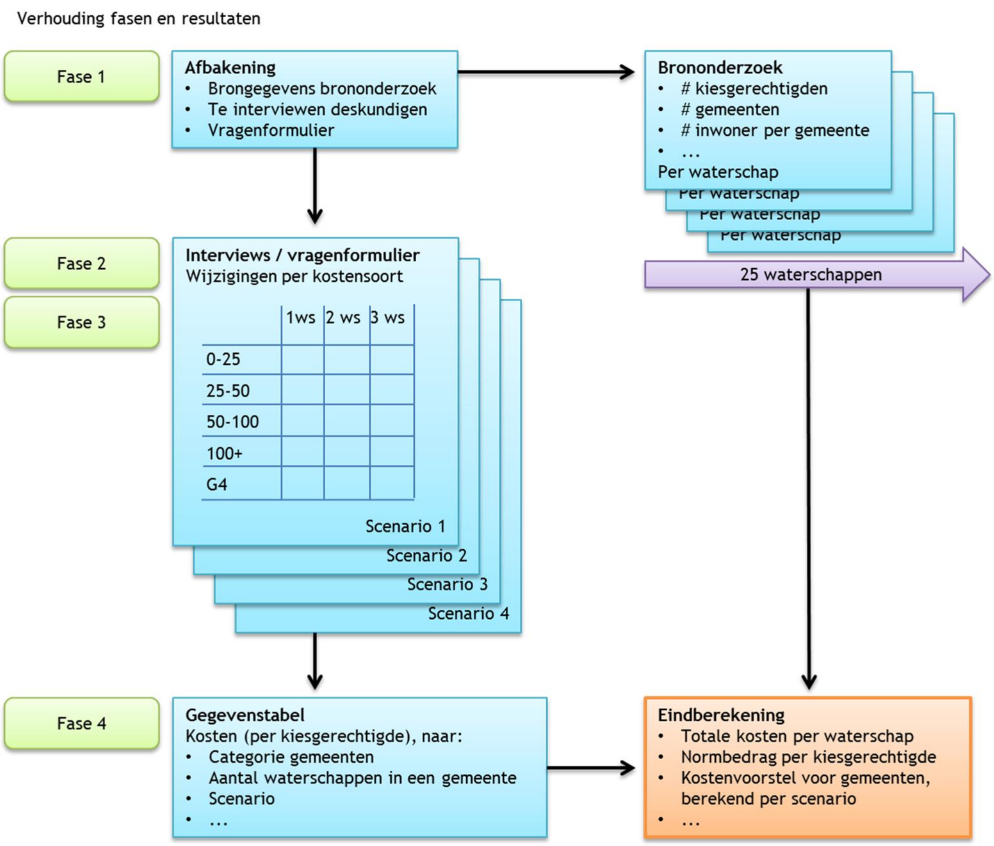
I. Deelnemers werkgroep

Bij de uitvoering van het onderzoek is een werkgroep betrokken waarmee de onderzoeksopzet en onderzoeksresultaten zijn afgestemd. In deze bijlage zijn de leden van de werkgroep weergegeven. Naast de genoemde leden waren bij de bijeenkomsten ook de vertegenwoordigers van SIRA Consulting aanwezig.

Naam	Organisatie
De heer Louis Fick	Het ministerie van I&M
De heer Anton Toebes	Het ministerie van BZK
Mevrouw Marion Veerbeek	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
De heer Melchior Kerklaan	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Mevrouw Antonia van Houdt-Stoel	Unie van Waterschappen
De heer Albert van Kampen	Hoogheemraadschap Rijnland
De heer Jan Schuurman	Gemeente De Bilt
Mevrouw Esther Beneder	Gemeente Den Haag en NVvB
De heer Jan Smit	Gemeente Groningen en NVvB
De heer Bert Klauwer	Gemeente Lansingerland
Mevrouw Yvonne van Velzen	Gemeente Rotterdam en NVvB

II. Werkwijze

Om de doelstellingen van het project in een beheersbare opzet en binnen planning te realiseren, is het project verdeeld in vier fasen. Elke fase is afgerond met een concreet en toetsbaar resultaat. Hierdoor zijn eenduidige meetpunten aangebracht die informatie verschaffen over de voortgang van het onderzoek. In de onderstaande figuur is het uitgevoerde onderzoek schematisch weergegeven. Alle fasen zijn in deze bijlage nader uitgewerkt.

Figuur 9. Weergave van de projectfasering.

Fase 1 - Afbakening en brononderzoek

Vaststellen werkwijze en uitgangspunten met de werkgroep

Bij de start van het onderzoek zijn de uitgangspunten en werkwijze samen met de opdrachtgever en de leden van de werkgroep vastgesteld, namelijk:

- Het nog te fuseren waterschap Vechtstromen neemt geen deel aan de verkiezingen in 2015. Gemeenten die volledig worden beslagen door waterschappen die fuseren tot het waterschap Vechtstromen, zijn dan ook uitgesloten van deelname aan het onderzoek.
- Het vragenformulier voor de interviews met deskundigen. Dit is opgesteld om de interviews op een eenduidige, transparante en herleidbare manier uit te voeren. Het vragenformulier is opgebouwd op basis van de volgende vijf onderdelen:
  1. De organisatie (voorbereiding, uitvoering en afronding) van de verkiezingen. Het gaat hierbij onder andere om het projectmanagement door de medewerkers van de gemeente. Daarnaast maakt het tellen van de stemmen een belangrijk onderdeel uit van de organisatie en uitvoering van verkiezingen.
  2. De huisvesting en faciliteiten. Het gaat hierbij om het inrichten van het stembureau en de bijbehorende faciliteiten, zoals de huur van extra locaties, stemhokjes, stembussen en dergelijke.
  3. De opleidingskosten. Het gaat hierbij om de werkzaamheden die verband houden met het opleiden/trainen van medewerkers en stembureauleden, zoals het opstellen van instructiemateriaal en het geven van voorlichting, training en opleiding.
  4. De drukwerk- en verzendkosten. Het gaat hierbij om zaken die verband houden met het drukken en verzenden van documenten, zoals stembiljetten, stem- en kiezerspassen, presentielijsten en dergelijke.
  5. De transportkosten. Het gaat hierbij om het vervoeren van materialen, zoals stemhokjes en stembussen en documenten, zoals stembiljetten en kiezerslijsten van en naar de stemlocaties.

Brononderzoek

Het doel van het brononderzoek was tweeledig. Enerzijds leverde het inzicht in de belangrijkste 'facts en figures' bij het organiseren van verkiezingen. Anderzijds diende het als voorbereiding op de interviews met de deskundigen die ervaring hebben met het organiseren van verkiezingen. Het brononderzoek heeft geleid tot een overzicht van:

- Categorieën van kostensoorten die bij het organiseren van verkiezingen aan de orde zijn. Binnen deze categorieën is een nadere uitwerking van de kostensoorten gemaakt. Op basis hiervan is onder meer het vragenformulier samengesteld.
- Het aantal kiesgerechtigden per waterschap. Deze gegevens zijn belangrijk voor het uiteindelijk vaststellen van een normbedrag per kiesgerechtigde van het waterschap.
- De provincies, de waterschappen en de inliggende gemeenten in een waterschap. Hierbij is rekening gehouden met de fusie van 2 waterschappen. Dit was belangrijk voor het vaststellen van de steekproef van gemeenten.

Op basis van de uitkomsten van het brononderzoek zijn de meetmethodiek én de opzet van de interviews met de deskundigen aangescherpt. Daarnaast hebben deze uitkomsten geleid tot een eerste tussenrapportage.

Fase 2 - Praktijkonderzoek en eerste kwantificering kosten

Diepte-interviews met deskundigen

In deze fase hebben diepte-interviews met deskundigen van 18 gemeenten plaatsgevonden. Deze interviews met de deskundigen zijn zorgvuldig voorbereid. Dit betekent concreet dat de betrokkenen persoonlijk en telefonisch zijn uitgenodigd voor een persoonlijk interview en dat zij voorafgaand een toelichting hebben ontvangen ter voorbereiding op het interview. In het diepte-interview zijn de resultaten uit het brononderzoek geverifieerd en aangevuld. Hiermee is een met de deskundigen afgestemd inzicht ontstaan in onder meer:

- De kostensoorten die horen bij het organiseren van verkiezingen.
- Onderscheid tussen “reguliere kostensoorten” en “nieuwe kostensoorten” die ontstaan door het organiseren van de gecombineerde verkiezingen.
- De hoogte van alle verschillende kostensoorten, uitgesplitst voor de zes scenario’s.

Op basis van deze diepte-interviews is een eerste inzicht ontstaan en kon een eerste berekening worden gemaakt van de extra kosten behorende bij de organisatie van gecombineerde verkiezingen.

Selecteren van gemeenten

Aangezien gemeenten verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de (gecombineerde) verkiezingen, lag het zwaartepunt van het aantal interviews bij deze groep.

Bij de selectie van de gemeenten is rekening gehouden met (a) de omvang van de gemeente en (b) het aantal inliggende waterschappen in een gemeente. Daarnaast is rekening gehouden met een regionale spreiding van gemeenten en de inliggende waterschappen. SIRA Consulting heeft binnen iedere categorie representatieve gemeenten geselecteerd.

Uitwerking interviews

Tijdens het diepte-interview is het vragenformulier samen met de betreffende gemeente compleet doorgenomen en ingevuld. Het volledig ingevulde vragenformulier is ter controle teruggekoppeld aan de gemeente. Hiermee is gewaarborgd dat de gegevens correct zijn.

Verwerking gegevens in het analysemodel

De resultaten van het brononderzoek en de diepte-interviews met deskundigen zijn verwerkt in een analysemodel. Hiermee is een eerste berekening gemaakt van de extra kosten van gecombineerde verkiezingen. Het analysemodel bevatte de volgende parameters:

- De kostensoorten voor het organiseren van (gecombineerde) verkiezingen.
- Het aantal gemeenten, waterschappen én het aantal gemeenten per waterschap.
- Het aantal kiesgerechtigden per waterschap.

Het analysemodel, met daarin een eerste beschrijving en kwantificering, is in een bijeenkomst met de werkgroep afgestemd.

Fase 3 - Verdiepingsonderzoek

Aanvullende interviews

In fase 2 van het onderzoek zijn dietpte-interviews uitgevoerd met deskundigen van 18 gemeenten. Voor betrouwbare en nauwkeurige resultaten is een respons nodig van een groter aantal gemeenten. In fase 3 zijn aanvullend op fase 2 interviews uitgevoerd met deskundigen van 34 gemeenten. Om op efficiënte wijze kwalitatief betrouwbare resultaten te garanderen, zijn de interviews telefonisch uitgevoerd aan de hand van het in fase 1 vastgestelde vragenformulier.

Uitwerking interviews en verwerken gegevens in het analysemodel

Tijdens het telefonische interview is het vragenformulier samen met de betreffende gemeente compleet doorgenomen en ingevuld. Het volledig ingevulde vragenformulier is ter controle teruggekoppeld aan de gemeente. Hiermee is gewaarborgd dat de gegevens correct zijn. De correcte gegevens zijn vervolgens verwerkt in het analysemodel.

Inrichten helpdesk

Voor de gemeenten die zijn uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek, is tijdens het onderzoek een telefonische helpdesk ingesteld. Gedurende de voorbereiding op het telefonische interview konden zij contact opnemen met SIRA Consulting voor het stellen van vragen.

Fase 4 - Analyseren en consolideren resultaten

De resultaten van het onderzoek zijn in fase 4 verder geanalyseerd. Het ging specifiek om de synthese van de resultaten en bevindingen van fase 1, 2 en 3, inclusief de dwarsverbanden en/of onderliggende relaties. Wij zijn hierbij expliciet ingegaan op:

1. De kostensoorten en de extra kosten die horen bij het organiseren van verkiezingen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen “reguliere kostensoorten” en “nieuwe kostensoorten” die ontstaan door het organiseren van de gecombineerde verkiezingen.
2. De belangrijkste aspecten die zorgen voor differentiatie in de (hoogte van) kostensoorten.
3. De hoogte van alle verschillende kostensoorten, uitgesplitst voor de zes scenario’s. Op deze manier is duidelijk gemaakt welke implicaties de alternatieve scenario’s hebben voor de uitvoeringskosten van gemeenten.
4. Het normbedrag per kiesgerechtigde per waterschap.
5. Voorstellen voor de toekenning van de kosten aan de gemeenten, afhankelijk van de zes scenario’s. Bij het formuleren van de voorstellen is rekening gehouden met de verschillende categorieën van gemeenten, zoals inwoneraantal en aantal inliggende waterschappen in een gemeente.

Het eindrapport

De uiteindelijke resultaten van het onderzoek zijn samengevat in een concepteindrapport, gepresenteerd en besproken met de werkgroep. De opmerkingen van de werkgroep zijn verwerkt in een tweede conceptversie, waarna het definitieve eindrapport is gemaakt. De eindrapportage is zowel digitaal als gedrukt opgeleverd. Alle onderzoeksgegevens zijn na afloop van het onderzoek aan de opdrachtgever beschikbaar gesteld.

III. Kostenposten

In de onderstaande tabel zijn de belangrijkste kostensoorten opgenomen die ten grondslag liggen aan de kwantificering van de extra kosten en het gemiddeld gewogen normbedrag per kiesgerechtigde. Per kostenpost is aangegeven of er sprake is van initiële of terugkerende kosten. De kolom ‘Ref’ correspondeert met de kostenposten van het vragenformulier (zie bijlage VI). In de kolom ‘Onderdeel van’ is aangegeven welke kostenposten zijn ondergebracht bij een andere kostenpost. Reden hiervoor is dat gemeenten voor die kostenposten geen nadere uitsplitsing kunnen maken. Zoals blijkt uit de tabel maken de communicatiekosten inzake de publiciteit van de Waterschapsverkiezingen geen onderdeel uit van de extra kosten.

Tabel 16. Overzicht van de geïnventariseerde kostenposten.

Ref.	Kostenpost	Initiële kosten	Terugkerende kosten	Onderdeel van
2A.1	Organiseren en houden vergaderingen (projectmanagement)		x	
2A.2	Opstellen of aanpassen draaiboeken (projectmanagement)		x	
2A.3	Werven mensen voor organisatie (projectmanagement)		x	
2A.4	Opstellen of controleren kiezersdocumentatie (projectmanagement)		x	
2A.5	Opstellen voorlichtingsmateriaal (projectmanagement)		x	
2A.6	Voorbereiden en opstellen B&W-besluiten (projectmanagement)		x	
2B	Treffen voorzieningen inzake digitale (stem)systemen		x	
2C	Aanvragen en verlenen parkeervergunningen		x	
2D	Inzetten telefoonmedewerkers vanwege vragen		x	
2E.1	Verkiezingsdag inclusief tellen en invoeren uitslagen (sc. 1/4)		x	
2E.2	Verkiezingsdag inclusief tellen en invoeren uitslagen (sc. 2/5)		x	
2E.3	Verkiezingsdag exclusief tellen en invoeren uitslagen (sc. 3/6)		x	
2F	Overige kosten voor projectorganisatie verkiezingen		x	
3A	Aanschaffen of huren stemborden inclusief plaatsen en verwijderen	50%	50%	
3B	Huren extra stembureaus		x	
3C	Huren andere (grotere) stembureaus of langer afhuren stembureaus		x	
3D	Aanschaffen van stemhokjes	x		
3E	Aanschaffen van stembussen	x		
3F	Aanschaffen diverse kleinere materialen zoals potloden	x		

Ref.	Kostenpost	Initiële kosten	Terugkerende kosten	Onderdeel van
3G	Opslaan materialen, bijvoorbeeld in city box		x	
3H	Aanschaffen mobiele telefoons, tablets, laptops en overige ICT	x		
3J	Opbouwen, opruimen en afbouwen stembureaus		x	
3K	Overige kosten voor huisvesting en faciliteiten		x	
4A	Opstellen of aanschaffen materiaal voor training en opleiding	25%	75%	
4B	Inhuren van externe trainers en docenten		x	
4C	Geven en volgen training en opleiding		x	
4D	Overige kosten voor training en opleiding		x	
5A	Drukken kandidatenlijsten		x	
5B	Drukken stempassen		x	5A
5C	Drukken stembiljetten		x	5A
5D	Drukken ROS en processen-verbaal		x	
5E	Aanmaken vervangende passen		x	
5F	Overige kosten voor drukken en verzenden van documenten		x	
6A	Transporteren grotere materialen zoals stembussen en stemhok-jes		x	3J
6B	Transporteren kleinere materialen zoals potloden		x	
6C	Overige kosten voor transport		x	

IV. Statistische verantwoording

Voor een representatieve steekproef van de totaal 408 gemeenten is een minimale respons van 58 gemeenten gewenst. Hierbij is uitgegaan van een betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van respectievelijk 90% en 10%.

Voor het bepalen van de minimale respons is gebruik gemaakt van de volgende formule:

$$\frac{N \times z^2 \times p(1-p)}{z^2 \times p(1-p) + (N-1) \times F^2} =< n$$

Voor de berekening van de benodigde respons zijn de volgende gegevens nodig:

- N = de grootte van de populatie. In de offerte is hiervoor uitgegaan van 398 gemeenten.
- z = de standaardafwijking bij een bepaald betrouwbaarheidspercentage. Dit is 1,65 bij 90% betrouwbaarheid. Deze waarde is gebruikt bij het berekenen van de betrouwbaarheid.
- p = de spreiding, ofwel de kans dat iemand een bepaald antwoord geeft. De standaardwaarde hiervoor is 50%.
- F = de foutmarge of de nauwkeurigheid. In de offerteaanvraag is hierbij uitgegaan van een nauwkeurigheidspercentage van 10%.
- n = het resultaat van de berekening en geeft het aantal benodigde respondenten oftewel de minimale benodigde respons. In dit geval 58 gemeenten.

Van deze 58 gemeenten zijn in ieder geval 18 gemeenten betrokken door middel van diepte-interviews in fase 2. Dit aantal breidt zich uit tot 58 respondenten in fase 3. Dit betekent dat in fase 3 in totaal 40 (telefonische) interviews plaatsvinden. Uiteindelijk hebben 34 gemeenten deelgenomen aan fase 3, waardoor in totaal 52 gemeenten hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Om de te betrekken gemeenten te bepalen, zijn de gemeenten onderverdeeld in categorieën aan de hand van (a) het aantal inwoners per gemeente en (b) het aantal inliggende waterschappen in een gemeente. In de onderstaande tabel is een eerste uitsplitsing gemaakt van de 408 Nederlandse gemeenten minus 10 gemeenten die enkel behoren tot het te fuseren waterschap Vechtstromen.

Tabel 17. Het totaal aantal gemeenten, verdeeld naar omvang op basis van het aantal inwoners en 1 of meer waterschappen binnen de gemeentegrenzen.

	0 - 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	**Totaal**
1 Waterschap	164	115	33	18	1	**331**
2 Waterschappen	29	22	11	3	1	**66**
3 Waterschappen	1	4	2	2	2	**11**
Totaal	**194**	**141**	**46**	**23**	**4**	**408**

Uit de tabel blijkt dat, op basis van de meest recente CBS cijfers, bij 77 gemeenten sprake is van 2 of 3 inliggende waterschappen. Voor een nadere uitsplitsing van de gemeenten per waterschap wordt verwezen naar bijlage V.

Uitgaande van de steekproefomvang van 58 gemeenten, is in onderstaande tabel een nadere onderverdeling gemaakt van de te betrekken gemeenten. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. 7% van de gemeenten met 1 waterschap.
2. 40% van de gemeenten met 2 waterschappen.
3. 100% van de gemeenten met 3 waterschappen.

Om een evenwichtig beeld te geven en recht te doen aan de complexiteit inzake meerdere waterschapsgrenzen in een gemeente, zijn in overleg met de werkgroep de percentages bijgesteld. Deze percentages zijn zodanig bijgesteld dat het aantal interviews met gemeenten met 1 waterschap naar beneden is bijgesteld (-9) en het aantal gemeenten met 2 waterschappen naar boven is bijgesteld (+9). Het aantal te betrekken gemeenten is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 18. Het aantal deelnemende gemeenten in relatie tot de steekproefomvang, verdeeld naar omvang van gemeenten op basis van het aantal inwoners en 1 of meer waterschappen binnen de gemeentegrenzen.

	0 – 25.000	25.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000+	G4	**Totaal**
1 Waterschap	10 (11)	6 (8)	2 (3)	3 (2)	1 (1)	**22 (25)**
2 Waterschappen	7 (8)	7 (8)	6 (7)	2 (2)	1 (1)	**23 (26)**
3 Waterschappen	1 (1)	2 (2)	1 (1)	1 (1)	2 (2)	**7 (7)**
Totaal	**18 (20)**	**15 (18)**	**9 (11)**	**6 (5)**	**4 (4)**	**52 (58)**

Van de steekproefomvang van 58 gemeenten, hebben in de periode juli en augustus 2013 52 gemeenten deelgenomen aan het onderzoek. In de bovenstaande tabel is deze indeling nader weergegeven, waarbij tussen haakjes is aangegeven het aantal gemeenten behorende bij de steekproefomvang.

V. Overzicht gemeenten, waterschappen en kiesgerechtigden

Onderstaand is een overzicht gegeven van alle 408 gemeenten van Nederland verdeeld naar waterschappen, provincies, aantal inwoners en aantal kiesgerechtigden. De peildatum voor het aantal inwoners en het aantal kiesgerechtigden is 1 januari 2013. Aan de hand van deze parameters kunnen diverse analyses worden uitgevoerd die van belang zijn bij het berekenen van de extra kosten behorend bij de organisatie van gecombineerde verkiezingen. Onderstaand overzicht geeft aan dat bij:

- 331 gemeenten sprake is van 1 inliggend waterschap.
- 66 gemeenten sprake is van 2 inliggende waterschappen.
- 11 gemeenten sprake is van 3 inliggende waterschappen.

De 10 gemeenten die geen Waterschapsverkiezingen organiseren, zijn in onderstaande tabel geel gearceerd.

Tabel 19. Overzicht van gemeenten, waterschappen en kiesgerechtigen per 2013.

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
1	Reest en Wieden	1	Westerveld	Drenthe	19.198	15.475
2	Reest en Wieden (+ Velt en Vecht)	1	De Wolden	Drenthe	23.753	18.699
3	Hunze en Aa's (+ Velt en Vecht)	1	Borger-Odoorn	Drenthe	25.859	20.570
4	Reest en Wieden	1	Meppel	Drenthe	32.573	25.437
5	Reest en Wieden (+ Velt en Vecht)	1	Hoogeveen	Drenthe	54.889	42.878
6	Hunze en Aa's (+ Velt en Vecht)	1	Emmen	Drenthe	108.838	86.565
7	Hunze en Aa's + Reest en Wieden	2	Aa en Hunze	Drenthe	25.738	20.483
8	Noorderzijlvest + Reest en Wieden	2	Noordenveld	Drenthe	30.955	24.795
9	Hunze en Aa's + Noorderzijlvest	2	Tynaarlo	Drenthe	32.357	25.515
10	Hunze en Aa's + Reest en Wieden (+ Velt en Vecht)	3	Coevorden	Drenthe	35.881	28.398
11	Hunze en Aa's + Noorderzijlvest + Reest en Wieden (+ Velt en Vecht)	3	Midden-Drenthe	Drenthe	33.558	26.488
12	Hunze en Aa's + Noorderzijlvest + Reest en Wieden	3	Assen	Drenthe	67.208	52.166
13	Zuiderzeeland	1	Urk	Flevoland	18.950	12.395
14	Zuiderzeeland	1	Zeewolde	Flevoland	21.288	15.423
15	Zuiderzeeland	1	Dronten	Flevoland	40.470	31.228
16	Zuiderzeeland	1	Noordoostpolder	Flevoland	46.342	35.018
17	Zuiderzeeland	1	Lelystad	Flevoland	75.312	58.302
18	Zuiderzeeland	1	Almere	Flevoland	193.163	146.966

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
19	Fryslân	1	Schiermonnik-oog	Fryslân	932	778
20	Fryslân	1	Vlieland	Fryslân	1.105	900
21	Fryslân	1	Ameland	Fryslân	3.526	2.744
22	Fryslân	1	Terschelling	Fryslân	4.748	3.932
23	Fryslân	1	Gaasterlân-Sleat	Fryslân	10.194	8.036
24	Fryslân	1	Leeuwardera-deel	Fryslân	10.332	8.121
25	Fryslân	1	het Bildt	Fryslân	10.798	8.261
26	Fryslân	1	Littenseradiel	Fryslân	10.925	8.327
27	Fryslân	1	Menameradiel	Fryslân	13.773	10.654
28	Fryslân	1	Harlingen	Fryslân	15.844	12.576
29	Fryslân	1	Dantumadiel	Fryslân	19.264	14.980
30	Fryslân	1	Boarnsterhim	Fryslân	19.380	15.060
31	Fryslân	1	Franekeradeel	Fryslân	20.512	16.009
32	Fryslân	1	Weststelling-werf	Fryslân	25.780	20.459
33	Fryslân	1	Ooststellingwerf	Fryslân	25.858	20.581
34	Fryslân	1	Skarsterlân	Fryslân	27.520	21.205
35	Fryslân	1	Achtkarspelen	Fryslân	28.091	21.640
36	Fryslân	1	Opsterland	Fryslân	29.952	23.161
37	Fryslân	1	Tytsjerkstera-diel	Fryslân	32.164	24.945
38	Fryslân	1	Heerenveen	Fryslân	43.514	34.326
39	Fryslân	1	Smallingerland	Fryslân	55.456	43.321
40	Fryslân	1	Súdwest Fryslân	Fryslân	82.634	64.224
41	Fryslân	1	Leeuwarden	Fryslân	95.321	78.160
42	Blija Buitendijks + Fryslân	2	Ferwerderadiel	Fryslân	8.837	6.775
43	Fryslân + Noorderzijlvest	2	Kollumerland en Nieuwkruisland	Fryslân	12.906	10.012
44	Fryslân + Zuiderzeeland	2	Lemsterland	Fryslân	13.564	10.520

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
45	Fryslân + Noorderzijlvest	2	Dongeradeel	Fryslân	24.284	18.865
46	Rijn en Ijssel + Vallei en Veluwe	2	Rozendaal	Gelderland	1.514	1.163
47	Rivierenland	1	Millingen aan de Rijn	Gelderland	5.903	4.710
48	Vallei en Veluwe	1	Scherpenzeel	Gelderland	9.354	7.029
49	Rivierenland	1	Ubbergen	Gelderland	9.387	7.678
50	Rivierenland	1	Lingewaal	Gelderland	10.895	8.579
51	Rijn en IJssel	1	Rijnwaarden	Gelderland	11.008	8.724
52	Rijn en IJssel	1	Doesburg	Gelderland	11.598	9.189
53	Vallei en Veluwe	1	Hattem	Gelderland	11.805	9.160
54	Rivierenland	1	Neerijnen	Gelderland	11.930	9.095
55	Rijn en IJssel	1	Westervoort	Gelderland	15.294	12.147
56	Rivierenland	1	Heumen	Gelderland	16.413	12.832
57	Rivierenland	1	Druten	Gelderland	18.193	14.098
58	Vallei en Veluwe	1	Heerde	Gelderland	18.244	14.564
59	Rivierenland	1	West Maas en Waal	Gelderland	18.325	14.650
60	Rivierenland	1	Groesbeek	Gelderland	18.884	15.577
61	Vallei en Veluwe	1	Brummen	Gelderland	21.327	16.999
62	Vallei en Veluwe	1	Elburg	Gelderland	22.416	17.123
63	Rivierenland	1	Neder-Betuwe	Gelderland	22.614	16.631
64	Vallei en Veluwe	1	Oldebroek	Gelderland	22.716	17.522
65	Vallei en Veluwe	1	Voorst	Gelderland	23.719	18.974
66	Vallei en Veluwe	1	Putten	Gelderland	23.860	18.419
67	Rivierenland	1	Maasdriel	Gelderland	24.022	18.859
68	Rivierenland	1	Beuningen	Gelderland	25.433	19.929
69	Rijn en IJssel	1	Duiven	Gelderland	25.525	19.663
70	Rivierenland	1	Buren	Gelderland	25.949	20.264
71	Vallei en Veluwe	1	Ermelo	Gelderland	26.127	20.763
72	Rivierenland	1	Geldermalsen	Gelderland	26.334	20.051

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
73	Vallei en Veluwe	1	Nunspeet	Gelderland	26.609	20.313
74	Rivierenland	1	Zaltbommel	Gelderland	26.774	20.255
75	Rijn en IJssel	1	Aalten	Gelderland	27.305	21.231
76	Rivierenland	1	Culemborg	Gelderland	27.632	21.256
77	Rijn en IJssel	1	Winterswijk	Gelderland	28.946	22.984
78	Rijn en IJssel	1	Oost Gelre	Gelderland	30.005	23.243
79	Vallei en Veluwe	1	Renkum	Gelderland	31.630	25.492
80	Rijn en IJssel	1	Zevenaar	Gelderland	32.429	26.173
81	Vallei en Veluwe	1	Epe	Gelderland	32.519	25.970
82	Rijn en IJssel	1	Lochem	Gelderland	33.263	26.700
83	Rijn en IJssel	1	Montferland	Gelderland	35.043	27.946
84	Vallei en Veluwe + Rivierenland	2	Wageningen	Gelderland	37.049	31.405
85	Rijn en IJssel	1	Bronckhorst	Gelderland	37.441	29.603
86	Rijn en IJssel	1	Oude IJssel-streek	Gelderland	39.839	31.602
87	Vallei en Veluwe	1	Nijkerk	Gelderland	40.126	30.761
88	Rivierenland	1	Wijchen	Gelderland	40.734	32.006
89	Rivierenland	1	Tiel	Gelderland	41.527	32.397
90	Rijn en IJssel + Vallei en Veluwe	2	Rheden	Gelderland	43.612	35.591
91	Rijn en IJssel (+ Regge en Dinkel)	1	Berkelland	Gelderland	44.911	35.403
92	Vallei en Veluwe	1	Harderwijk	Gelderland	45.429	35.193
93	Rivierenland	1	Lingewaard	Gelderland	45.770	35.632
94	Rivierenland	1	Overbetuwe	Gelderland	46.269	35.457
95	Vallei en Veluwe	1	Barneveld	Gelderland	53.521	39.415
96	Rijn en IJssel	1	Doetinchem	Gelderland	56.252	44.618
97	Vallei en Veluwe	1	Ede	Gelderland	108.763	84.507
98	Vallei en Veluwe	1	Apeldoorn	Gelderland	156.961	125.004
99	Rivierenland	1	Nijmegen	Gelderland	165.182	137.803
100	Rijn en IJssel + Vallei en Veluwe	2	Zutphen	Gelderland	47.144	37.056

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
101	Rijn en IJssel + Rivierenland + Val-lei en Veluwe	3	Arnhem	Gelderland	149.271	120.274
102	Hunze en Aa's	1	Bellingwedde	Groningen	9.283	7.442
103	Noorderzijlvest	1	Loppersum	Groningen	10.366	8.114
104	Noorderzijlvest	1	De Marne	Groningen	10.428	8.302
105	Noorderzijlvest	1	Bedum	Groningen	10.508	8.286
106	Hunze en Aa's	1	Menterwolde	Groningen	12.358	9.885
107	Hunze en Aa's	1	Pekela	Groningen	12.868	10.306
108	Noorderzijlvest	1	Winsum	Groningen	13.987	10.724
109	Hunze en Aa's	1	Slochteren	Groningen	15.536	12.175
110	Noorderzijlvest	1	Eemsmond	Groningen	16.235	12.713
111	Hunze en Aa's	1	Vlagtwedde	Groningen	16.260	13.141
112	Noorderzijlvest	1	Leek	Groningen	19.467	15.304
113	Hunze en Aa's	1	Veendam	Groningen	27.920	22.289
114	Hunze en Aa's	1	Stadskanaal	Groningen	32.998	26.398
115	Hunze en Aa's	1	Hoogezand-Sappemeer	Groningen	34.778	27.619
116	Hunze en Aa's	1	Oldambt	Groningen	39.095	31.593
117	Noorderzijlvest	1	Ten Boer	Groningen	7.477	5.685
118	Fryslân + Noorderzijlvest	2	Marum	Groningen	10.413	8.047
119	Hunze en Aa's + Noorderzijlvest	2	Appingedam	Groningen	12.053	9.767
120	Fryslân + Noorderzijlvest	2	Grootegast	Groningen	12.275	9.232
121	Hunze en Aa's + Noorderzijlvest	2	Haren	Groningen	18.457	14.794
122	Fryslân + Noorderzijlvest	2	Zuidhorn	Groningen	18.681	14.029
123	Hunze en Aa's + Noorderzijlvest	2	Delfzijl	Groningen	26.305	21.152
124	Hunze en Aa's + Noorderzijlvest	2	Groningen	Groningen	193.127	166.315
125	Peel en Maasvallei	1	Mook en Midde-laar	Limburg	7.874	6.250
126	Roer en Overmaas	1	Onderbanken	Limburg	7.966	6.516
127	Roer en Overmaas	1	Vaals	Limburg	9.749	8.318

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
128	Roer en Overmaas	1	Simpelveld	Limburg	10.914	9.057
129	Roer en Overmaas	1	Voerendaal	Limburg	12.664	10.389
130	Roer en Overmaas	1	Schinnen	Limburg	13.202	10.627
131	Peel en Maasvallei	1	Bergen	Limburg	13.286	10.705
132	Peel en Maasvallei	1	Beesel	Limburg	13.742	10.947
133	Roer en Overmaas	1	Gulpen-Wittem	Limburg	14.479	12.155
134	Roer en Overmaas	1	Nuth	Limburg	15.644	12.835
135	Roer en Overmaas	1	Beek	Limburg	16.457	13.456
136	Peel en Maasvallei	1	Nederweert	Limburg	16.771	13.507
137	Roer en Overmaas	1	Valkenburg aan de Geul	Limburg	16.945	14.186
138	Peel en Maasvallei	1	Gennep	Limburg	17.367	13.841
139	Roer en Overmaas	1	Meerssen	Limburg	19.430	15.844
140	Roer en Overmaas	1	Roerdalen	Limburg	21.092	17.340
141	Roer en Overmaas	1	Eijsden-Margraten	Limburg	24.994	20.293
142	Roer en Overmaas	1	Stein	Limburg	25.623	21.015
143	Roer en Overmaas	1	Brunssum	Limburg	29.199	24.097
144	Roer en Overmaas	1	Echt-Susteren	Limburg	32.165	26.648
145	Peel en Maasvallei	1	Leudal	Limburg	36.462	29.413
146	Roer en Overmaas	1	Landgraaf	Limburg	38.067	31.559
147	Peel en Maasvallei	1	Horst aan de Maas	Limburg	41.917	32.977
148	Peel en Maasvallei	1	Venray	Limburg	42.959	33.993
149	Peel en Maasvallei	1	Peel en Maas	Limburg	43.271	34.538
150	Roer en Overmaas	1	Kerkrade	Limburg	47.280	39.916
151	Peel en Maasvallei	1	Weert	Limburg	48.668	39.386
152	Roer en Overmaas	1	Heerlen	Limburg	89.016	74.348
153	Roer en Overmaas	1	Sittard-Geleen	Limburg	94.535	77.606
154	Peel en Maasvallei	1	Venlo	Limburg	100.027	81.170

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
155	Roer en Overmaas	1	Maastricht	Limburg	121.050	104.605
156	Peel en Maasvallei + Roer en Overmaas	2	Maasgouw	Limburg	24.095	19.950
157	Peel en Maasvallei + Roer en Overmaas	2	Roermond	Limburg	56.165	46.106
158	Aa en Maas	1	Boekel	Noord-Brabant	9.967	7.701
159	Aa en Maas	1	Mill en Sint Hubert	Noord-Brabant	10.926	8.653
160	Aa en Maas	1	Maasdonk	Noord-Brabant	11.259	8.757
161	Aa en Maas	1	Sint Anthonis	Noord-Brabant	11.803	9.225
162	Dommel	1	Reusel-De Mierden	Noord-Brabant	12.654	10.112
163	Rivierenland	1	Aalburg	Noord-Brabant	12.749	9.603
164	Aa en Maas	1	Grave	Noord-Brabant	12.799	10.109
165	Dommel	1	Haaren	Noord-Brabant	13.621	10.713
166	Rivierenland	1	Woudrichem	Noord-Brabant	14.416	11.284
167	Dommel	1	Hilvarenbeek	Noord-Brabant	15.047	11.877
168	Aa en Maas	1	Landerd	Noord-Brabant	15.066	11.869
169	Dommel	1	Son en Breugel	Noord-Brabant	15.822	12.525
170	Aa en Maas	1	Asten	Noord-Brabant	16.404	12.940
171	Dommel	1	Waalre	Noord-Brabant	16.503	13.087
172	Dommel	1	Oirschot	Noord-Brabant	17.861	14.121
173	Dommel	1	Bergeijk	Noord-Brabant	18.123	14.362
174	Dommel	1	Eersel	Noord-Brabant	18.166	14.583
175	Dommel	1	Bladel	Noord-Brabant	19.582	15.479
176	Dommel	1	Cranendonck	Noord-Brabant	20.432	16.345
177	Brabantse Delta	1	Zundert	Noord-Brabant	21.221	17.243
178	Brabantse Delta	1	Geertruidenberg	Noord-Brabant	21.471	17.116
179	Brabantse Delta	1	Rucphen	Noord-Brabant	22.320	18.567
180	Brabantse Delta	1	Steenbergen	Noord-Brabant	23.354	18.902

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
181	Aa en Maas	1	Cuijk	Noord-Brabant	24.648	19.475
182	Brabantse Delta	1	Dongen	Noord-Brabant	25.205	20.085
183	Brabantse Delta	1	Gilze en Rijen	Noord-Brabant	25.589	20.347
184	Dommel	1	Oisterwijk	Noord-Brabant	25.775	20.605
185	Rivierenland	1	Werkendam	Noord-Brabant	26.423	20.405
186	Dommel	1	Sint-Michielsgestel	Noord-Brabant	28.128	21.915
187	Aa en Maas	1	Boxmeer	Noord-Brabant	28.397	22.337
188	Dommel	1	Best	Noord-Brabant	28.696	22.230
189	Aa en Maas	1	Gemert-Bakel	Noord-Brabant	29.041	22.956
190	Brabantse Delta	1	Halderberge	Noord-Brabant	29.325	23.667
191	Aa en Maas	1	Bernheze	Noord-Brabant	29.802	22.965
192	Dommel	1	Boxtel	Noord-Brabant	30.284	23.971
193	Dommel	1	Valkenswaard	Noord-Brabant	30.666	25.032
194	Aa en Maas	1	Deurne	Noord-Brabant	31.762	25.241
195	Brabantse Delta	1	Moerdijk	Noord-Brabant	36.522	29.075
196	Aa en Maas	1	Uden	Noord-Brabant	40.805	32.285
197	Brabantse Delta	1	Etten-Leur	Noord-Brabant	42.048	33.331
198	Dommel	1	Veldhoven	Noord-Brabant	43.880	35.325
199	Brabantse Delta	1	Oosterhout	Noord-Brabant	54.006	42.894
200	Brabantse Delta	1	Bergen op Zoom	Noord-Brabant	66.130	53.425
201	Brabantse Delta	1	Roosendaal	Noord-Brabant	77.426	61.704
202	Aa en Maas	1	Oss	Noord-Brabant	84.639	67.254
203	Brabantse Delta	1	Breda	Noord-Brabant	176.401	142.711
204	Dommel	1	Eindhoven	Noord-Brabant	217.225	178.742
205	Brabantse Delta + Dommel	2	Baarle-Nassau	Noord-Brabant	6.722	5.588
206	Brabantse Delta + Dommel	2	Alphen-Chaam	Noord-Brabant	9.525	7.699
207	Aa en Maas + Dommel	2	Heeze-Leende	Noord-Brabant	15.352	12.324
208	Aa en Maas + Dommel	2	Sint-Oedenrode	Noord-Brabant	17.910	14.099

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
209	Aa en Maas + Dommel	2	Someren	Noord-Brabant	18.580	14.908
210	Aa en Maas + Dommel	2	Laarbeek	Noord-Brabant	21.608	17.186
211	Brabantse Delta + Scheldestromen	2	Woensdrecht	Noord-Brabant	21.675	17.554
212	Aa en Maas + Dommel	2	Nuenen, Gerwen en Nederwetten	Noord-Brabant	22.548	18.164
213	Brabantse Delta + Dommel	2	Goirle	Noord-Brabant	22.805	18.183
214	Aa en Maas + Dommel	2	Schijndel	Noord-Brabant	23.016	18.470
215	Brabantse Delta + Dommel	2	Loon op Zand	Noord-Brabant	23.071	18.489
216	Aa en Maas + Dommel	2	Vught	Noord-Brabant	25.789	20.105
217	Brabantse Delta + Rivierenland	2	Drimmelen	Noord-Brabant	26.664	21.433
218	Aa en Maas + Dommel	2	Veghel	Noord-Brabant	37.553	29.254
219	Aa en Maas + Dommel	2	Geldrop-Mierlo	Noord-Brabant	38.671	30.838
220	Aa en Maas + Dommel	2	Heusden	Noord-Brabant	43.112	34.100
221	Aa en Maas + Brabantse Delta	2	Waalwijk	Noord-Brabant	46.422	37.269
222	Aa en Maas + Dommel	2	Helmond	Noord-Brabant	88.801	68.933
223	Aa en Maas + Dommel	2	's-Hertogen-bosch	Noord-Brabant	141.893	114.420
224	Brabantse Delta + Dommel	2	Tilburg	Noord-Brabant	207.580	168.350
225	Hollands Noorderkwartier	1	Schermer	Noord-Holland	5.456	4.266
226	Rijnland + Amstel, Gooi en Vecht	2	Haarlemmerliede en Spaarnwoude	Noord-Holland	5.474	4.376
227	Hollands Noorderkwartier	1	Zeevang	Noord-Holland	6.344	4.972
228	Hollands Noorderkwartier	1	Graft-De Rijp	Noord-Holland	6.436	5.027
229	Amstel, Gooi en Vecht	1	Muiden	Noord-Holland	6.466	4.987
230	Hollands Noorderkwartier	1	Beemster	Noord-Holland	8.719	6.942
231	Amstel, Gooi en Vecht	1	Blaricum	Noord-Holland	9.038	7.294
232	Hollands Noorderkwartier	1	Oostzaan	Noord-Holland	9.097	7.206
233	Hollands Noorderkwartier	1	Landsmeer	Noord-Holland	10.334	8.343
234	Amstel, Gooi en Vecht	1	Laren	Noord-Holland	11.360	8.789
235	Hollands Noorderkwartier	1	Opmeer	Noord-Holland	11.393	8.810

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
236	Hollands Noorderkwartier	1	Uitgeest	Noord-Holland	12.897	9.993
237	Amstel, Gooi en Vecht	1	Ouder-Amstel	Noord-Holland	13.232	10.377
238	Hollands Noorderkwartier	1	Texel	Noord-Holland	13.668	10.914
239	Hollands Noorderkwartier	1	Wormerland	Noord-Holland	15.781	12.506
240	Rijnland	1	Zandvoort	Noord-Holland	16.651	13.914
241	Hollands Noorderkwartier	1	Waterland	Noord-Holland	17.010	13.703
242	Amstel, Gooi en Vecht	1	Naarden	Noord-Holland	17.163	12.892
243	Amstel, Gooi en Vecht	1	Weesp	Noord-Holland	18.022	14.617
244	Hollands Noorderkwartier	1	Enkhuizen	Noord-Holland	18.268	14.643
245	Hollands Noorderkwartier	1	Drechterland	Noord-Holland	19.300	15.039
246	Hollands Noorderkwartier	1	Stede Broec	Noord-Holland	21.468	16.709
247	Rijnland	1	Bloemendaal	Noord-Holland	22.056	17.251
248	Hollands Noorderkwartier	1	Koggenland	Noord-Holland	22.345	17.265
249	Hollands Noorderkwartier	1	Heiloo	Noord-Holland	22.650	17.873
250	Amstel, Gooi en Vecht	1	Wijdemeren	Noord-Holland	23.297	18.464
251	Amstel, Gooi en Vecht	1	Diemen	Noord-Holland	24.935	20.404
252	Rijnland	1	Heemstede	Noord-Holland	26.242	20.628
253	Hollands Noorderkwartier	1	Langedijk	Noord-Holland	26.991	20.735
254	Amstel, Gooi en Vecht	1	Uithoorn	Noord-Holland	28.307	22.042
255	Hollands Noorderkwartier	1	Edam-Volendam	Noord-Holland	28.700	22.192
256	Hollands Noorderkwartier	1	Bergen	Noord-Holland	30.682	24.897
257	Amstel, Gooi en Vecht	1	Bussum	Noord-Holland	32.585	25.137
258	Hollands Noorderkwartier	1	Castricum	Noord-Holland	34.474	27.437
259	Hollands Noorderkwartier	1	Heemskerk	Noord-Holland	39.268	31.303
260	Hollands Noorderkwartier	1	Beverwijk	Noord-Holland	39.844	31.866
261	Amstel, Gooi en Vecht	1	Huizen	Noord-Holland	41.574	32.881
262	Hollands Noorderkwartier	1	Medemblik	Noord-Holland	43.117	33.654
263	Hollands Noorderkwartier	1	Schagen	Noord-Holland	46.436	36.257

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
264	Hollands Noorderkwartier	1	Hollands Kroon	Noord-Holland	47.703	37.194
265	Hollands Noorderkwartier	1	Heerhugowaard	Noord-Holland	52.483	40.332
266	Hollands Noorderkwartier	1	Den Helder	Noord-Holland	57.065	46.217
267	Hollands Noorderkwartier	1	Hoorn	Noord-Holland	71.254	55.842
268	Hollands Noorderkwartier	1	Purmerend	Noord-Holland	79.266	63.442
269	Amstel, Gooi en Vecht	1	Hilversum	Noord-Holland	85.537	68.497
270	Hollands Noorderkwartier	1	Alkmaar	Noord-Holland	94.269	76.099
271	Rijnland	1	Haarlemmer-meer	Noord-Holland	143.943	110.381
272	Hollands Noorderkwartier	1	Zaanstad	Noord-Holland	148.281	118.248
273	Rijnland	1	Haarlem	Noord-Holland	151.818	122.628
274	Amstel, Gooi en Vecht + Rijnland	2	Aalsmeer	Noord-Holland	30.364	23.480
275	Hollands Noorderkwartier + Rijn-land	2	Velsen	Noord-Holland	67.286	53.349
276	Amstel, Gooi en Vecht + Rijnland	2	Amstelveen	Noord-Holland	83.363	67.568
277	Amstel, Gooi en Vecht + Hollands Noorderkwartier + Rijnland	3	Amsterdam	Noord-Holland	790.110	653.644
278	Groot Salland (+ Regge en Dinkel + Velt en Vecht)	1	Ommen	Overijssel	17.380	13.633
279	Regge en Dinkel	1	Tubbergen	Overijssel	21.206	16.002
280	Regge en Dinkel	1	Borne	Overijssel	21.586	16.969
281	Regge en Dinkel	1	Losser	Overijssel	22.673	17.882
282	Regge en Dinkel	1	Wierden	Overijssel	23.824	18.453
283	(Regge en Dinkel +) Rijn en IJssel	1	Haaksbergen	Overijssel	24.419	19.130
284	Regge en Dinkel	1	Dinkelland	Overijssel	26.073	20.049
285	Groot Salland	1	Dalfsen	Overijssel	27.432	21.226
286	Regge en Dinkel	1	Oldenzaal	Overijssel	32.176	25.183
287	(Regge en Dinkel +) Rijn en IJssel	1	Hof van Twente	Overijssel	35.599	27.870
288	Groot Salland (+ Regge en Dinkel)	1	Hellendoorn	Overijssel	35.796	27.950
289	Groot Salland	1	Raalte	Overijssel	36.603	28.649
290	Groot Salland	1	Kampen	Overijssel	50.705	38.240

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
291	Regge en Dinkel	1	Almelo	Overijssel	72.757	56.881
292	Regge en Dinkel	1	Hengelo	Overijssel	80.939	63.745
293	Groot Salland	1	Zwolle	Overijssel	121.527	95.594
294	Regge en Dinkel	1	Enschede	Overijssel	158.048	128.025
295	Groot Salland + Reest en Wieden	2	Staphorst	Overijssel	16.224	11.526
296	Groot Salland + Vallei en Veluwe	2	Olst-Wijhe	Overijssel	17.659	13.877
297	Groot Salland + Reest en Wieden	2	Zwartewater-land	Overijssel	22.048	16.083
298	Regge en Dinkel + Velt en Vecht	2	Twenterand	Overijssel	33.929	25.812
299	Groot Salland (+ Regge en Dinkel) + Rijn en IJssel	2	Rijssen-Holten	Overijssel	37.561	27.923
300	Reest en Wieden + Zuiderzeeland	2	Steenwijkerland	Overijssel	43.402	34.185
301	Groot Salland + Reest en Wieden (+ Regge en Dinkel + Velt en Vecht)	2	Hardenberg	Overijssel	59.430	45.556
302	Groot Salland + Rijn en IJssel + Vallei en Veluwe	3	Deventer	Overijssel	98.672	77.359
303	Vallei en Veluwe	1	Renswoude	Utrecht	4.822	3.589
304	Vallei en Veluwe	1	Eemnes	Utrecht	8.824	6.729
305	Stichtse Rijnlanden	1	Oudewater	Utrecht	9.850	7.613
306	Stichtse Rijnlanden	1	Montfoort	Utrecht	13.601	10.261
307	Stichtse Rijnlanden	1	Lopik	Utrecht	14.050	10.524
308	Stichtse Rijnlanden	1	Bunnik	Utrecht	14.451	11.317
309	Rivierenland	1	Vianen	Utrecht	19.670	15.414
310	Vallei en Veluwe	1	Bunschoten	Utrecht	20.200	15.281
311	Stichtse Rijnlanden	1	Wijk bij Duur-stede	Utrecht	23.064	17.942
312	Vallei en Veluwe	1	Baarn	Utrecht	24.352	19.417
313	Vallei en Veluwe	1	Leusden	Utrecht	28.905	22.614
314	Stichtse Rijnlanden	1	IJsselstein	Utrecht	34.271	25.957
315	Amstel, Gooi en Vecht	1	De Ronde Venen	Utrecht	42.977	33.518
316	Vallei en Veluwe	1	Soest	Utrecht	45.612	35.747

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
317	Stichtse Rijnlanden	1	Houten	Utrecht	48.309	36.153
318	Stichtse Rijnlanden	1	Woerden	Utrecht	50.052	38.540
319	Stichtse Rijnlanden	1	Nieuwegein	Utrecht	60.720	48.950
320	Vallei en Veluwe	1	Veenendaal	Utrecht	62.870	47.962
321	Vallei en Veluwe	1	Amersfoort	Utrecht	148.250	113.446
322	Stichtse Rijnlanden + Vallei en Veluwe	2	Woudenberg	Utrecht	12.034	9.247
323	Stichtse Rijnlanden + Vallei en Veluwe	2	Rhenen	Utrecht	19.064	14.626
324	Stichtse Rijnlanden + Vallei en Veluwe	2	Utrechtse Heu-velrug	Utrecht	48.267	38.054
325	Stichtse Rijnlanden + Vallei en Veluwe	2	Zeist	Utrecht	61.233	48.221
326	Amstel, Gooi en Vecht + Stichtse Rijnlanden	2	Stichtse Vecht	Utrecht	63.315	49.855
327	Amstel, Gooi en Vecht + Stichtse Rijnlanden	2	Utrecht	Utrecht	316.275	258.295
328	Amstel, Gooi en Vecht + Stichtse Rijnlanden + Vallei en Veluwe	3	De Bilt	Utrecht	42.079	33.076
329	Scheldestromen	1	Noord-Beveland	Zeeland	7.522	6.169
330	Scheldestromen	1	Kapelle	Zeeland	12.398	9.498
331	Scheldestromen	1	Reimerswaal	Zeeland	21.704	16.180
332	Scheldestromen	1	Veere	Zeeland	21.959	17.389
333	Scheldestromen	1	Borsele	Zeeland	22.676	17.455
334	Scheldestromen	1	Sluis	Zeeland	23.892	19.865
335	Scheldestromen	1	Tholen	Zeeland	25.540	19.301
336	Scheldestromen	1	Hulst	Zeeland	27.632	22.388
337	Scheldestromen	1	Schouwen-Duiveland	Zeeland	34.151	27.621
338	Scheldestromen	1	Goes	Zeeland	36.921	29.822
339	Scheldestromen	1	Vlissingen	Zeeland	44.502	36.336
340	Scheldestromen	1	Middelburg	Zeeland	47.768	37.700
341	Scheldestromen	1	Terneuzen	Zeeland	54.742	44.326

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
342	Schieland en de Krimpenerwaard	1	Ouderkerk	Zuid-Holland	8.049	6.236
343	Rijnland	1	Zoeterwoude	Zuid-Holland	8.171	6.493
344	Hollandse Delta	1	Strijen	Zuid-Holland	8.848	7.091
345	Schieland en de Krimpenerwaard	1	Bergambacht	Zuid-Holland	9.908	7.572
346	Hollandse Delta	1	Korendijk	Zuid-Holland	10.801	8.412
347	Hollandse Delta	1	Bernisse	Zuid-Holland	12.426	10.037
348	Hollandse Delta	1	Cromstrijen	Zuid-Holland	12.780	10.215
349	Rivierenland	1	Zederik	Zuid-Holland	13.434	10.334
350	Hollandse Delta	1	Westvoorne	Zuid-Holland	13.901	11.301
351	Schieland en de Krimpenerwaard	1	Nederlek	Zuid-Holland	13.992	11.287
352	Rivierenland	1	Giessenlanden	Zuid-Holland	14.508	11.132
353	Rijnland	1	Boskoop	Zuid-Holland	15.087	11.667
354	Rijnland	1	Noordwijker-hout	Zuid-Holland	15.648	12.507
355	Hollandse Delta	1	Brielle	Zuid-Holland	16.072	13.188
356	Rivierenland	1	Hardinxveld-Giessendam	Zuid-Holland	17.654	13.422
357	Delfland	1	Midden-Delfland	Zuid-Holland	18.225	14.008
358	Rijnland	1	Rijnwoude	Zuid-Holland	18.618	14.527
359	Rivierenland	1	Alblasserdam	Zuid-Holland	19.467	14.937
360	Rivierenland	1	Leerdam	Zuid-Holland	20.664	16.135
361	Rijnland	1	Hillegom	Zuid-Holland	20.831	16.670
362	Rijnland	1	Lisse	Zuid-Holland	22.511	17.777
363	Rijnland	1	Oegstgeest	Zuid-Holland	22.788	18.021
364	Hollandse Delta	1	Oud-Beijerland	Zuid-Holland	23.415	18.170
365	Rivierenland	1	Sliedrecht	Zuid-Holland	24.232	19.042
366	Rijnland	1	Voorschoten	Zuid-Holland	24.310	19.211
367	Hollandse Delta	1	Albrandswaard	Zuid-Holland	25.003	19.346
368	Rijnland	1	Noordwijk	Zuid-Holland	25.517	20.863

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
369	Rijnland + Amstel, Gooi en Vecht	2	Kaag en Braas-sem	Zuid-Holland	25.737	20.254
370	Rijnland	1	Leiderdorp	Zuid-Holland	26.706	21.052
371	Hollandse Delta	1	Hendrik-Ido-Ambacht	Zuid-Holland	28.257	21.604
372	Schieland en de Krimpenerwaard	1	Krimpen aan den IJssel	Zuid-Holland	28.692	22.552
373	Hollandse Delta	1	Binnenmaas	Zuid-Holland	28.962	23.169
374	Rivierenland	1	Molenwaard	Zuid-Holland	29.102	21.357
375	Delfland	1	Maassluis	Zuid-Holland	31.849	25.653
376	Rivierenland	1	Papendrecht	Zuid-Holland	32.032	25.210
377	Rivierenland	1	Gorinchem	Zuid-Holland	35.083	27.629
378	Rijnland	1	Teylingen	Zuid-Holland	35.686	27.569
379	Hollandse Delta	1	Hellevoetsluis	Zuid-Holland	39.442	31.297
380	Schieland en de Krimpenerwaard	1	Zuidplas	Zuid-Holland	40.673	31.599
381	Hollandse Delta	1	Zwijndrecht	Zuid-Holland	44.499	35.792
382	Hollandse Delta	1	Ridderkerk	Zuid-Holland	45.208	37.112
383	Delfland	1	Rijswijk	Zuid-Holland	46.990	39.578
384	Hollandse Delta	1	Barendrecht	Zuid-Holland	47.053	35.477
385	Hollandse Delta	1	Goeree-Overflakkee	Zuid-Holland	48.312	37.850
386	Delfland	1	Pijnacker-Nootdorp	Zuid-Holland	50.103	36.947
387	Rijnland	1	Katwijk	Zuid-Holland	62.476	47.959
388	Schieland en de Krimpenerwaard	1	Capelle aan den IJssel	Zuid-Holland	66.122	52.581
389	Delfland	1	Vlaardingen	Zuid-Holland	71.042	57.400
390	Hollandse Delta	1	Spijkenisse	Zuid-Holland	72.171	58.312
391	Delfland	1	Schiedam	Zuid-Holland	76.244	61.041
392	Delfland	1	Delft	Zuid-Holland	98.675	83.748
393	Delfland	1	Westland	Zuid-Holland	101.980	80.684
394	Rijnland	1	Leiden	Zuid-Holland	118.748	99.274

Nr.	Waterschappen	# Water-schappen	Gemeenten	Provincies	# Inwo-ners	# Kiesge-rechtigden
395	Hollandse Delta	1	Dordrecht	Zuid-Holland	118.862	94.068
396	Delfland	1	Den Haag	Zuid-Holland	502.055	400.992
397	Schieland en de Krimpenerwaard + Stichtse Rijnlanden	2	Schoonhoven	Zuid-Holland	11.814	9.282
398	Rijnland + Schieland en de Krimpenerwaard	2	Waddinxveen	Zuid-Holland	25.280	19.822
399	Delfland + Rijnland	2	Wassenaar	Zuid-Holland	25.762	20.065
400	Rijnland + Stichtse Rijnlanden	2	Bodegraven-Reeuwijk	Zuid-Holland	32.834	25.242
401	Delfland + Schieland en de Krimpenerwaard	2	Lansingerland	Zuid-Holland	55.265	41.506
402	Rijnland + Schieland en de Krimpenerwaard	2	Gouda	Zuid-Holland	71.235	55.261
403	Delfland + Rijnland	2	Leidschendam-Voorburg	Zuid-Holland	72.405	58.972
404	Rijnland + Stichtse Rijnlanden	2	Alphen aan den Rijn	Zuid-Holland	72.853	56.926
405	Rijnland + Schieland en de Krimpenerwaard + Stichtse Rijnlanden	3	Vlist	Zuid-Holland	9.773	7.594
406	Amstel, Gooi en Vecht + Rijnland + Stichtse Rijnlanden	3	Nieuwkoop	Zuid-Holland	26.974	21.366
407	Delfland + Rijnland + Schieland en de Krimpenerwaard	3	Zoetermeer	Zuid-Holland	122.331	97.027
408	Delfland + Hollandse Delta + Schieland en de Krimpenerwaard	3	Rotterdam	Zuid-Holland	616.260	495.456

VI. Vragenformulier

In deze bijlage is het vragenformulier weergegeven zoals dat tijdens de interviews met deskundigen van gemeenten is toegepast.

Versienummer: 1.0
Versiedatum: 1-jul-13

Inleiding

Dit vragenformulier is onderdeel van het onderzoek 'Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen', dat SIRA Consulting uitvoert in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur (Milieu/DG Ruimte en Water). In het regeerakkoord is vastgelegd dat de Waterschapsverkiezingen plaatsvinden op de dag van de Provinciale Statenverkiezingen. Dit betekent gelijktijdige verkiezingen van zowel de waterschappen als de provinciale staten op 18 maart 2015. De organisatie van deze gecombineerde verkiezingen komt te liggen bij gemeenten. Het aanvullend organiseren van de Waterschapsverkiezingen betekent extra kosten voor gemeenten. De centrale onderzoeksvraag is door het ministerie als volgt geformuleerd: 'Wat zijn de verwachte extra kosten van gecombineerde Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen ten opzichte van enkelvoudige verkiezingen?'

Voor het vaststellen van een juiste vergoeding aan gemeenten voor de organisatie van aanvullende verkiezingen is inzicht in de **extra inspanningen** van gemeenten essentieel. Met behulp van dit vragenformulier worden de benodigde gegevens verzameld.

LET OP: Zoals hierboven is aangegeven gaat het om de **EXTRA** werkzaamheden en/of kosten van gemeenten voor het uitvoeren van de Waterschapsverkiezingen. Een voorbeeld: indien een gemeente grotere stembureaus moet huren om, naast de Provinciale Statenverkiezingen, ook de Waterschapsverkiezingen te kunnen organiseren, dan zijn hier extra kosten mee gemoeid (ten opzichte van de organisatie van de Provinciale Statenverkiezingen). Deze kosten worden in dit onderzoek inzichtelijk gemaakt.

Opzet van de vragenlijst

Het vragenformulier is opgebouwd uit zes tabbladen. Hieronder is een kort overzicht gegeven van de inhoud per tabblad.

1. Algemeen	Dit tabblad bevat algemene gegevens over de organisatie, zoals type organisatie, contactpersoon en -gegevens met wie het interview is afgenomen.
2. Voorbereiding en uitvoering	Dit tabblad bevat vragen over de extra kosten van medewerkers en stembureauleden die verband houden met de organisatie (voorbereiding, uitvoering en afrondig) van de Waterschapsverkiezingen.
3. Huisvesting en faciliteiten	Dit tabblad bevat vragen over de extra kosten die verband houden met het inrichten van het stembureau en bijbehorende faciliteiten, zoals de huur van extra locaties, stemhokjes, stembussen, etc.
4. Opleidingskosten	Dit tabblad bevat vragen over de extra kosten die verband houden met het opleiden/trainen van medewerkers en stembureauleden, zoals het opstellen van instructiemateriaal en het geven van voorlichting, training en opleiding.
5. Drukwerk- en verzendkosten	Dit tabblad bevat vragen over de extra kosten die verband houden met het drukken en verzenden van documenten, zoals stembiljetten, stem- en kiezerspassen, presentielijsten, etc.
6. Transportkosten	Dit tabblad bevat vragen over de extra kosten die verband houden met het vervoeren van materialen (stembussen, stemhokjes, etc.) en documenten (stembiljetten, kiezerslijsten, etc.) van en naar de stemlocaties.

Bij het invullen van het vragenformulier wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met het chronologische proces van het organiseren en uitvoeren van verkiezingen.

Zoals in de figuur hiernaast is aangegeven betekent dit dat extra kosten ten aanzien van de voorbereiding, uitvoering en afronding worden geinventariseerd. Daarbinnen zijn diverse kostensoorten opgenomen om de werkzaamheden en uitvoeringskosten in beeld te krijgen.

Toelichting voor invullen vragenformulier:
Bij het inventariseren van de extra kosten wordt per kostensoort onder andere gevraagd naar:
- *Uurtarief:* Dit betreft het gemiddelde uurtarief van de medewerker(s) die betrokken is (zijn) bij de organisatie en uitvoering van de Waterschapsverkiezingen.
- *Aantal:* Dit betreft het aantal keer dat de handeling extra wordt uitgevoerd of dat materialen extra worden aangeschaft (bijv. aanschaf van 25 extra stembussen).
- *Tijdsbesteding:* Dit betreft de extra tijdsbesteding voor het uitvoeren van een bepaalde handeling (bijv. het houden van een extra vergadering a 2 uur).
- *Type kosten:* Dit betreft het onderscheid tussen extra eenmalige kosten (investeringen) en extra terugkerende kosten bij de organisatie van de verkiezingen.
- *Toelichting:* Dit betreft ruimte voor een nadere toelichting.

Bovenstaande invulvelden zijn afhankelijk van het type vraag behorend bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen en worden alleen ingevuld indien dit van toepassing is. Indien geen exacte gegevens beschikbaar zijn, wordt gewerkt met reëel ingeschatte aannames.

Deze opdracht wordt uitgevoerd namens: Ministerie van Infrastructuur en Milieu; VNG Vereniging van Nederlandse Gemeenten; Unie van Waterschappen

Vragenformulier Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen

Deel 1. Algemene gegevens over de organisatie

In dit tabblad wordt gevraagd naar de algemene gegevens van de organisatie en de geïnterviewde(n).

A. Algemene gegevens over uw organisatie

Algemene gegevens

Type organisatie (gemeente/waterschap):	Gemeente
Naam organisatie:	
Aantal geïnterviewden (1-5):	
Datum interview(s):	

Gegevens geïnterviewden	*Naam*	*Functie*	*Telefoonnummer*	*e-mailadres*
Naam / functie geinterviewde 1:				
Naam / functie geinterviewde 2:				
Naam / functie geinterviewde 3:				
Naam / functie geinterviewde 4:				
Naam / functie geinterviewde 5:				

Gegevens organisatie		*Ruimte voor opmerkingen*
Aantal inwoners:		
Te verwachten totaal aantal stembureaus bij verkiezingen:		
Te verwachten aantal stembureauleden per stembureau, per shift:		
Aantal shifts dat wordt gedraaid op de verkiezingsdag:		
Te verwachten aantal tellers per stembureau:		

Vragen voor gemeenten	
Aantal inliggende waterschappen binnen gemeentegrenzen:	

Naam waterschap	*Aantal kiesgerechtigden (18 jaar en ouder)*	*Ruimte voor opmerkingen*

Vragen voor waterschappen		*Ruimte voor opmerkingen*
Aantal inliggende gemeenten binnen waterschapsgrenzen:		
Totaal aantal kiesgerechtigden WS-verkiezingen (18 jaar en ouder):		

B. Uurtarieven

In deze vragenlijst worden berekeningen gemaakt die de kosten van de verschillende activiteiten direct inzichtelijk maken. Hiervoor worden standaard tarieven gebruikt, gebaseerd op de CAR-UWO salaristabel van 2013. Als uw gemeente afwijkende tarieven hanteert, dan kunt u deze in de onderstaande tabel opgeven.*

Salarisschaal	Standaard uurtarief	Bijgesteld uurtarief	Gehanteerd uurtarief	Ruimte voor opmerkingen
Schaalniveau 1	€ 41,00		€ 41,00	
Schaalniveau 2	€ 45,00		€ 45,00	
Schaalniveau 3	€ 45,00		€ 45,00	
Schaalniveau 4	€ 49,00		€ 49,00	
Schaalniveau 5	€ 51,00		€ 51,00	
Schaalniveau 6	€ 53,00		€ 53,00	
Schaalniveau 7	€ 56,00		€ 56,00	
Schaalniveau 8	€ 60,00		€ 60,00	
Schaalniveau 9	€ 65,00		€ 65,00	
Schaalniveau 10	€ 70,00		€ 70,00	
Schaalniveau 11	€ 76,00		€ 76,00	
Schaalniveau 12	€ 84,00		€ 84,00	
Schaalniveau 13	€ 92,00		€ 92,00	
Schaalniveau 14	€ 99,00		€ 99,00	
Schaalniveau 15	€ 106,00		€ 106,00	
Schaalniveau 16	€ 113,00		€ 113,00	
Schaalniveau 17	€ 121,00		€ 121,00	
Schaalniveau 18	€ 129,00		€ 129,00	
Niet van toepassing	nvt		nvt	

* Voor iedere schaal is uitgegaan van trede 6 en 1.400 direct productieve uren (DPU's) per FTE van 1.600 netto inzetbare uren. Daarnaast is rekening gehouden met 25% overhead en 55% werkgevertoeslagen.
Informatie over de CAR-UWO salaristabel van 2013 vindt u hier: http://www.car-uwo.nl/onderwerpenindex/salaris-en-bezoldiging/salaris/schaalindelingen-en-tabellen

Vragenformulier 'Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen'

Deel 2. Gegevens over de organisatie (voorbereiding, uitvoering, afronding) van de Waterschapsverkiezingen

In dit tabblad wordt gevraagd naar de **extra (personeels)kosten** van ambtenaren in het kader van de Waterschapsverkiezingen. Als er wel kosten zijn voor het organiseren en uitvoeren van de Provinciale Statenverkiezing, maar dit geen extra werk betekent voor de organisatie van de Waterschapsverkiezingen dan worden deze kosten **niet** meegenomen.

A. Extra kosten voor projectmanagement

1. Extra kosten voor het organiseren en houden van vergaderingen en/of bijeenkomsten. Hierbij gaat het om het organiseren en houden van vergaderingen of bijeenkomsten in verband met de Waterschapsverkiezingen, aanvullend op de Provinciale Statenverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

2. Extra kosten voor het opstellen van draaiboeken, handleidingen, protocollen, etc. Hierbij gaat het om het opstellen van draaiboeken, handleidingen, protocollen, instructies, etc. in verband met de Waterschapsverkiezingen, niet zijnde trainingsmateriaal voor de leden van het stembureau.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

3. Extra kosten voor het werven van mensen voor de organisatie van de verkiezingen (voorbereiding, uitvoering en afronding). Hierbij gaat het om het betrekken van mensen die deelnemen aan de voorbereiding, uitvoering en afronding van de Waterschapsverkiezingen (ambtenaren, leveranciers, cateraars, etc.).

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

4. Extra kosten voor het opstellen en/of controleren van begrotingen, kandidatenlijsten, kiezersbestanden, registers ongeldige stempassen, etc. Hierbij gaat het om het opstellen van diverse documenten, zoals begrotingen, presentielijsten voor stembureauleden etc. in verband met de Waterschapsverkiezingen. Bij de kandidatenlijsten gaat het niet om het opstellen maar om het controleren van drukproeven.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

5. Extra kosten voor het opstellen van voorlichtingsmateriaal aan kiesgerechtigden (huis-aan-huisfolder, nieuwsberichten, etc.). Hierbij gaat het om het opstellen van voorlichtingsmateriaal, zoals een huis-aan-huisfolder, nieuwsberichten, gemeenteberichten, etc. in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

6. Extra kosten voor het voorbereiden en opstellen van B&W-besluiten. Hierbij gaat het om het voorbereiden en opstellen van B&W-besluiten in verband met de Waterschapsverkiezingen, bijvoorbeeld het instemmen met de werkwijze.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

B. Extra kosten voor het treffen van voorzieningen inzake systemen zoals GBA/BRP/OSV

Hierbij gaat het om het treffen van voorzieningen (aanpassen/gereedmaken van systemen) inzake bijvoorbeeld GBA/BRP/OSV in verband met de Waterschapsverkiezingen.
(GBA: Gemeentelijke Basisadministratie, BRP: Basisregistratie Personen, OSV: Ondersteunende Software Verkiezingen).

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

C. Extra kosten voor het aanvragen en verlenen van parkeervergunningen voor leveranciers, stembureauleden, ambtenaren, etc.

Hierbij gaat het om het aanvragen en verspreiden van parkeervergunningen aan mensen die op de dag (of een gedeelte) van de verkiezingen op het stembureau aanwezig zijn in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

D. Extra kosten voor het telefonische contact in de aanloop naar en tijdens de verkiezingen

Hierbij gaat het om het telefonische contact met bijvoorbeeld de leden van het stembureau en de extra inzet van medewerkers in een call centre of helpdesk in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

E. Extra kosten voor het tellen van de stemmen

Hierbij gaat het om het tellen van de stemmen in verband met de Waterschapsverkiezingen. Naast het tellen gaat het hierbij ook om de kosten voor het invoeren van de gegevens in OSV.

Scenario A: tellen op het individuele stembureau

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

Scenario B: tellen op een centrale locatie in de gemeente

Handeling of activiteit	Schaalniveau	Uurtarief	Tijd in uren	Externe kosten	Aantal	Totale kosten	Type kosten	Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
								Kosten SWS?	Extra inzet (%)	Kosten incl. SWS
Totale kosten						€ -				€ -

Scenario C: tellen op een centrale locatie in het waterschap

Handeling of activiteit	Schaalniveau	Uurtarief	Tijd in uren	Externe kosten	Aantal	Totale kosten	Type kosten	Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
								Kosten SWS?	Extra inzet (%)	Kosten incl. SWS
Totale kosten						€ -				€ -

F. Overige extra kosten i.v.m. de organisatie van de verkiezingen (voorbereiding, uitvoering en afronding)

Hierbij gaat het om de overige kosten bij de organisatie van de Waterschapsverkiezingen (voorbereiding, uitvoering, afronding).

Handeling of activiteit	Schaalniveau	Uurtarief	Tijd in uren	Externe kosten	Aantal	Totale kosten	Type kosten	Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
								Kosten SWS?	Extra inzet (%)	Kosten incl. SWS
Totale kosten						€ -				€ -

Vragenformulier 'Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen'

Deel 3. Gegevens over de huisvesting en faciliteiten van de stembureaus

In dit tabblad wordt gevraagd naar de **extra kosten** van het inrichten van het stembureau in het kader van de Waterschapsverkiezingen. Als er wel kosten zijn voor het organiseren en uitvoeren van de Provinciale Statenverkiezing, maar dit geen extra werk betekent voor de organisatie van de Waterschapsverkiezingen dan worden deze kosten **niet** meegenomen.

A. Extra kosten voor de aanschaf van stemborden (koop, lease, plaatsing, etc.)

Hierbij gaat het om de aanschaf van extra stemborden in verband met de Waterschapsverkiezingen. Een stembord wordt gebruikt in de buitenruimte om de verkiezingen aan te kondigen. Politieke partijen kunnen hierop hun posters plakken en de publiciteit opzoeken.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

B. Extra kosten voor de huur van extra stembureau(s)

Hierbij gaat het om het huren van extra locaties (uitbreiding) in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

C. Extra kosten voor de huur van andere/grotere stembureau(s)

Hierbij gaat het om het huren van andere/grotere locaties (en geen uitbreiding van locaties) in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

D. Extra kosten voor de aanschaf van stemhokjes

Hierbij gaat het om de aanschaf van extra stemhokjes voor het stembureau in verband met de Waterschapsverkiezingen. Een stemhokje heeft een achterwand en twee zijwanden die elk ten minste een meter breed en twee meter hoog zijn.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

E. Extra kosten voor de aanschaf van stembussen

Hierbij gaat het om de aanschaf van extra stembussen in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

F. Extra kosten voor de aanschaf van materialen (potloden, gummen, enveloppen, plakband, loepen, etc.)

Hierbij gaat het om de aanschaf van materialen, zoals potloden, gummen, enveloppen, plakband, loepen, verwijzingsborden, verzegelingsmateriaal, etc.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

G. Extra kosten voor de opslag van materialen (stembussen, stemhokjes, stemborden, etc.)

Hierbij gaat het om extra opslagcapaciteit van materialen in verband met de Waterschapsverkiezingen, bijvoorbeeld voor stembussen, stemhokjes, stemborden, etc. Een city box is een voorbeeld van een opslaglocatie.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

H. Extra kosten voor de aanschaf van mobiele telefoons, tablets, laptops en overige ICT op het stembureau

Hierbij gaat het om de aanschaf van mobiele telefoons/tablets etc. in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

I. Extra kosten voor het opbouwen, opruimen en afbouwen van het stembureau

Hierbij gaat het om het opbouwen, opruimen en afbouwen van het stembureau na afloop van de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

J. Overige extra kosten i.v.m. huisvesting en faciliteiten van het stembureau

Hierbij gaat het om de overige kosten voor huisvesting en faciliteiten in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

Vragenformulier 'Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen'

Deel 4. Gegevens over voorlichting en opleiding van (stembureau)medewerkers

In dit tabblad wordt gevraagd naar de **extra kosten** van voorlichting/opleiding in het kader van de Waterschapsverkiezingen. Als er wel kosten zijn voor het organiseren en uitvoeren van de Provinciale Statenverkiezing, maar dit geen extra werk betekent voor de organisatie van de Waterschapsverkiezingen dan worden deze kosten **niet** meegenomen.

A. Extra kosten voor het opstellen en aanschaffen van trainings- en opleidingsmateriaal

Hierbij gaat het om het zelf opstellen dan wel het aanschaffen van trainings- en opleidingsmateriaal in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

B. Extra kosten voor de inhuur van externen (trainers, etc.)

Hierbij gaat het om de inhuur van externen (trainers, etc.) voor training en opleiding in verband met de Waterschapsverkiezingen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

C. Extra kosten voor het geven en volgen van training en opleiding aan betrokkenen bij de Waterschapsverkiezingen

Hierbij gaat het om het geven én volgen van de training en opleiding aan een ieder die is betrokken bij het organiseren en uitvoeren van de Waterschapsverkiezingen, zoals de leden van het stembureau.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

D. Overige extra kosten i.v.m. training en opleiding

Hierbij gaat het om de overige trainings- en opleidingskosten in verband met de Waterschapsverkiezingen, bijvoorbeeld zaalhuur en catering.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

Vragenformulier 'Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen'

SIRA consulting

Deel 5. Gegevens over het drukken en verzenden van materialen en documenten

In dit tabblad wordt gevraagd naar de extra kosten van het drukken en verzenden (niet opstellen) van materialen in het kader van de Waterschapsverkiezingen. Als er wel kosten zijn voor het organiseren en uitvoeren van de Provinciale Statenverkiezing, maar dit geen extra werk betekent voor de organisatie van de Waterschapsverkiezingen dan worden deze kosten niet meegenomen.

A. Extra kosten voor het drukken van kandidatenlijsten

Hierbij gaat het om het drukken van kandidatenlijsten in verband met de Waterschapsverkiezingen. Een kandidatenlijst is een lijst met de mensen op wie kan worden gestemd en voorafgaand aan de verkiezingen wordt verzonden aan kiesgerechtigden.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

B. Extra kosten voor het drukken van stempassen

Hierbij gaat het om het drukken van stempassen en kiezerspassen in verband met de Waterschapsverkiezingen. Kiesgerechtigden krijgen - uiterlijk veertien dagen voor de verkiezingen - op hun huisadres een uitnodiging om te stemmen: een stempas. Een kiezerspas is een pas waarmee een kiesgerechtigde in een ander stemdistrict of een andere gemeente kan stemmen dan die waar de kiesgerechtigde staat ingeschreven.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

C. Extra kosten voor het drukken van de stembiljetten

Hierbij gaat het om drukken van de stembiljetten in verband met de Waterschapsverkiezingen. Een stembiljet is een papieren formulier waarop de kiezer zijn of haar stem registreert op het stembureau.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

D. Extra kosten voor het drukken van registers van ongeldige stempassen (ROS) en het proces-verbaal

Hierbij gaat het om het drukken van registers van ongeldige stempassen in verband met de Waterschapsverkiezingen. Elk stembureau beschikt over een register van ongeldig verklaarde stempassen (ROS). Dit register dient om te voorkomen dat een niet-kiesgerechtigde aan de stemming deelneemt of tweemaal zou willen stemmen.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

E. Aanmaken vervangende stempassen en kiezerspassen

Het gaat hierbij om de kosten die moeten worden gemaakt om vervangende stempassen en/of kiezerspassen aan te maken.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

F. Overige extra kosten i.v.m. het drukken en verzenden van documenten, materialen, etc.

Hierbij gaat het om de overige druk- en verzendkosten in verband met de Waterschapsverkiezingen, bijvoorbeeld voor het maken van afspraken met postbezorgers.

								Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS)		
Handeling of activiteit	**Schaalniveau**	**Uurtarief**	**Tijd in uren**	**Externe kosten**	**Aantal**	**Totale kosten**	**Type kosten**	**Kosten SWS?**	**Extra inzet (%)**	**Kosten incl. SWS**
Totale kosten						€ -				€ -

Vragenformulier 'Kostenverdeling gecombineerde verkiezingen'

Deel 6. Gegevens over de kosten voor het vervoer van materialen van en naar stemlocatie(s)

In dit tabblad wordt gevraagd naar de **extra kosten** van het transport van materialen in het kader van de Waterschapsverkiezingen (heen en terug). Als er wel kosten zijn voor het organiseren en uitvoeren van de Provinciale Statenverkiezing, maar dit geen extra werk betekent voor de organisatie van de Waterschapsverkiezingen dan worden deze kosten **niet** meegenomen.

A. Extra kosten voor het transport van (grotere) materialen naar de stembureaus, zoals stembussen, -hokjes, etc.

Hierbij gaat het om het transport/vervoer van de stembussen, -hokjes, etc. van en naar de stembureaus in verband met de Waterschapsverkiezingen (heen en terug).

Handeling of activiteit	Schaalniveau	Uurtarief	Tijd in uren	Externe kosten	Aantal	Totale kosten	Type kosten	Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS) Kosten SWS?	Extra inzet (%)	Kosten incl. SWS
Totale kosten						€ -				€ -

B. Extra kosten voor het transport van (kleinere) materialen naar de stembureaus, zoals stembiljetten, presentielijsten, potloden, gummen, etc.

Hierbij gaat het om het transport/vervoer van de materialen, zoals stembiljetten, presentielijsten, potloden, gummen, etc. van en naar de stembureaus in verband met de Waterschapsverkiezingen (heen en terug).

Handeling of activiteit	Schaalniveau	Uurtarief	Tijd in uren	Externe kosten	Aantal	Totale kosten	Type kosten	Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS) Kosten SWS?	Extra inzet (%)	Kosten incl. SWS
Totale kosten						€ -				€ -

C. Overige extra kosten i.v.m. transport/vervoer

Hierbij gaat het om de overige kosten voor transport/vervoer in verband met de Waterschapsverkiezingen (heen en terug).

Handeling of activiteit	Schaalniveau	Uurtarief	Tijd in uren	Externe kosten	Aantal	Totale kosten	Type kosten	Invloed stemmen willekeurig stemlokaal (SWS) Kosten SWS?	Extra inzet (%)	Kosten incl. SWS
Totale kosten						€ -				€ -